

M I Š E L F E J B E R

199
stepenika

Izvanredan roman koji oživljava
neočekivane veze sadašnjeg i prošlog.

MIŠEL FEJBER

199

STEPENIKA

Naslov originala:

Michel Faber THE HUNDRED AND NINETY-NINE STEPS

Prevela sa engleskog: Bojana Gajski

I tako reč po reč, i stih po stih,

Iz prošlosti dodirnu me mrtav čovek...

Tenison, In Memoriam

Šaka koja joj je milovala obraz bila je nežna, ali uznemirujuće velika, veličine njene glave, činilo joj se. Kad bi se usudila da otvori usta i vikne, osećala je, šaka bi prestala da joj gladi lice i stegla bi svoje ogromne prste preko njenih ušana.

"Pusti da se desi", šaputao je, vrelim dahom joj milujući uvo. "Desiće se svejedno. Nema svrhe odupirati se."

Čula je te reči i pre, i trebalo je da zna šta joj se sprema, ali sećanje kao da joj je bilo obrišano otkako ju je poslednji put grlio. Zaklopila je oči, žudeći da mu veruje i žudeći da položi glavu na meki prevoj njegove ruke, ali u poslednjem trenutku pogledala je u stranu i ugledala nož koji je držao u drugoj ruci. Krik joj je u grlu zadržalo sečivo režući joj grkljan duboko i kidajući sve pravo do kičme, gurnuvši joj tako prestravljenu dušu u potpuni mrak.

Naglo se uspravivši u krevetu, Šan se čvrsto uhvati za glavu, očekujući da joj visi s vrata kao neka jeziva izdubljena bundeva za Noć veštica sačinjena od krvavog mesa. Zvuk prodornog vrištanja još uvek je kružio po sobi. Kao i uvek, bila je sama. U ranoj zori jorkširskog leta stezala je svoju oznojanu ali nepovređenu glavu u sobi na najvišem spratu hotela "Beli konj i grifon". Sa druge strane tavanskog prozora, horde galebova iz Vitbija neprekidno su ponavljale svoje vrištavo ratoborno pevanje. Drugim gostima hotela (sudeći po njihovim jadanjima koje je čula za vreme doručka), ove ptice zvučale su poput automobilskih alarma ili kružnih testera ili električnih bušilica koje prolaze kroz hrastovinu. Izgleda da su samo Šan podsećale na zvuke sopstvenih smrtnih vrisaka dok su joj odsecali glavu.

Istina je da su je snovi, sve od nesreće koju je doživela u Bosni, prilično mučili. Godinama je imala svoju uobičajenu noćnu moru onu u kojoj je kroz mračne uličice juri zlonamerni automobil. Ali, iz tog sna bi se barem uvek budila baš pre nego što padne pod točkove, gurnuta nazad u sigurnost sveta koji je bdio nad njom, još uvek drhteći pod zamršenom posteljinom. Međutim, otkad se preselila u Vitbi, snovi su joj izgubili i to malo dobrog ukusa koji su nekada imali, i sad bi Šan iz njih izvlačila živu glavu samo kad bi imala sreće.

"*Beli konj i grifon*" je kod ulaza imao s ponosom istaknutu plaketu na kojoj je pisalo da je dobitnik nagrade "*Zlatni jastuk*" koju dodeljuje nedeljnik *Sandey tajmz*, ali jastuk na kome je Šan spavala mora da je bio imun na dokazano smirujuće dejstvo ovog hotela. Iako fino ušuškana pod drevnim kosim krovom sobe "*Meri En Hepvort*" dok joj je kroz krovni prozor svež vazduh stizao pravo sa mora, Šan je ipak uspevala da se satima budna prevrće po krevetu pre no što bi je čovek sa ogromnim šakama konačno namamio u noćnu moru. Retko se budila a da prethodno nije osetila kako joj hladan čelik njegovog sečiva odseca glavu.

Ovaj san o tome kako je neko prvo zavodi, a zatim ubija i to uvek nožem kroz vrat tako se brzo ustalio nakon njenog dolaska u Vitbi, da je Šan morala da pita vlasnika hotela da li... da li možda zna kako je Meri En Hepvort umrla. Ionako je već bila posramljena što ona kao magistar prirodnih nauka pada tako nisko pa istražuje stvari zasnovane na sujeverju, a kada ju je vlasnik obavestio da je soba nazvana po jednom brodu, lice joj je oblilo jako rumenilo.

Jednog petka, pri hladnoj jutarnjoj svetlosti, gutajući s mukom kroz grlo koje je nekim čudom još uvek bilo celo, Šan je žmirajući pogledala na sat. Deset do šest. Dva i nešto sati koje bi trebalo nečim ispuniti do početka rada. Dva i nešto sati pre nego što će moći da se popne preko tih sto devedeset devet stepenika do groblja opatije i pridruži se ostalima na iskopavanju.

Kupanje bi ispunilo preostalo vreme i rastopilo bi te slabe mrlje od blata na njenim podlakticama, te jedva vidljive prelaze boja koji su joj okruživali ruke kao rečni nanosi. Međutim, bila je umorna i razdražljiva i osećala je bol u levom kuku uporan, dosadan bol koji je dopirao do same srži kosti i koji je u poslednje vreme bivao sve gori i nije imala volje da se odvuče do kade. Kakva bi očajno loša kaluđerica ili kaluđer bila da živi u srednjovekovno doba. Kako joj je samo mrsko da podvrgne telo oštroj disciplini, kako je lenja kada treba da napusti toplinu svog kreveta...! Kako se samo plaši smrti.

Taj bol u kuku i tvrda izraslina koja se jasno ocrtavala u mesu njene butine tik do mesta gde je osećala bol to su sigurno bili loši znaci, veoma loši znaci.

Trebalo bi to da ispita. Ali neće tako biti. Sve će to zanemariti, podnosiće, odvrtiće sebi misli s toga usredsredivši se na posao, i onda će jednoga dana, nadajmo se veoma uskoro, sve to prestati.

Trideset četiri godine. Bila je, i to od pre nekoliko nedelja, duplo starija nego što je stara dobra sveta Hilda bila kad je umrla. Medicina u sedmom veku nije bila baš dovoljno razvijena da bi mogla da odredi uzrok, ali Šan je verovala da je rak okončao Hildinu proslavljenu ulogu osnivača i igumanije Vitbija. Njeno fotografsko pamćenje prizvalo je u sećanje reči prečasnog Bida:

"Beše volja Tvorca našega spasenja da iskuša njenu svetu dušu dugom bolešću, da bi joj snaga postala savršena kroz slabost."

Postala savršena kroz slabost! Ima li to nagoveštaja dubokog sarkazma u zapisu prečasnog Bida? Ne, gotovo sigurno nema. Ta poniznost, taj uzvišeni stoicizam u svesti srednjovekovnih kaluđera kako je zastrašujući bio, a opet, kako predivan. Kad bi samo ona mogla da razmišlja tako i da se tako oseća, makar tek na nekoliko minuta! Sve njene strahove, sve patnje, sva kajanja, isprala bi iz nje čista voda vere; videla bi sebe kao dušu odvojenu od kvarnog tela, kao blistavo pero pod dahom Boga.

Sve je to jako lepo, ali ja se ipak neću kupati, pomislila je mrzovoljno.

Kroz krovni prozor ugledala je tri galeba kako skaču sa crepa na crep, likujući nad njenim telom bez krila, naježenim jer je zbacila sa sebe posteljinu. Žurno se obukla i spremila za predstojeći dan. Najbolja stvar kod primenjene arheologije kao što je bila ona na iskopavanju u Vitbiju, bila je ta što niko nije očekivao da izgledate glamurozno, pa ste mogli da nosite istu odeću dan za danom. Moraće malo da se dotera na jesen kad opet budu počela predavanja; ne postoji ništa bolje od učionice pune studenata, od kojih su neki mladići, koji vas odmeravaju pogledom koji kao da kaže: *"Gde su ovu iskopali?"*, da vas natera da dobro razmislite kakvu bi suknju i gornji deo trebalo da obučete.

Pre nego što će se spustiti stepenicama do trpezarije, Šan uze gutljaj iz čudne male boce mineralne vode koja se dobija besplatno i pogleda kroz prozor preko krovova istočnog dela Vitbija. Sunce koje je izlazilo bojilo je grebene u nijanse terakote. Zasenjena zgradama i mnoštvom jedara i katarki, voda reke Esk treperila je modra. Šan zadrhta od nastupa bola duboko u stomaku. Da li je u pitanju bila loša probava ili nešto u vezi sa izraslinom u njenom kuku? Ne sme da razmišlja o tome. *Odlazi, prečasnii Bide!*

"Sedme godine svoje bolesti," pisao je on o svetoj Hildi, *"bol joj pređe u najskriveneje delove tela."*

Usled čega je, naravno, i umrla.

Šan siđe u trpezariju nadajući se da će se, ako bude našla nešto da pojede, bol u najskrivenijim delovima njenog tela smiriti. Ipak, bilo je isuviše rano i prostorija je bila zamračena i prazna, a krpe za brisanje posuda kao pokrov su prekrivale kutije sa žitaricama i prazan krčag za mleko. Šan je htela da pojede bananu, ali, pošto je preostala samo jedna u činiji ona je, potpuno besmisleno, osećala da bi to na neki način bio greh. Umesto toga, pojela je nešto grožđa i tumarala po sobi dodirujući vrhovima prstiju svaki identično postavljeni, turobni sto. Sela je za jedan od njih zamišljajući benediktinske kaluđere i kaluđerice u svojim trpezarijama gde im je bilo zabranjeno da govore osim ako ne bi kazivali stihove Svetog pisma. Sanjareći o tome kako je jedna od njih, podigla je ruke kroz slabo svetlo i napravila gestove koji su predstavljali neme znakove za ribu, hleb i vino.

"Je l' vama dobro?"

Šan se trže i zamalo sruši šoljicu za čaj sa stola.

"Da, da", uveravala je služavku u kuhinji hotela koja je, tako stvarna, stajala na ulazu u trpezariju. "Dobro sam, hvala." Šan je duboko uzdahnula. "Samo sam malo prolupala."

"Nije ni čudo", reče služavka. "Sva ta tela i to."

"Tela?"

"Kosturi koje ste iskopavali." Devojka napravi grimasu. "Nji' šezdeset, kako sam pročitala u *Vitbi gazet*."

"Šezdeset grobova je to. Nismo zapravo..."

"Je l' morate da i' dirate? Meni bi bilo muka. Nadam se da nosite rukavice."

Šan se nasmeši i zavrte glavom. Devojčin pogled pun užasa i strahopoštovanja kao zrak ju je obasjavao preko trpezarije i ona se snebivljivo kupala u njemu: neustrašiva Šan. U ime istine, morala bi da razbije zabludu koju je ova devojka imala o tome da arheolozi do laktova kopaju po užasnim ljudskim ostacima, i da joj kaže da iskopavanje u stvari veoma podseća na vrtlarstvo, osim što je manje uzbudljivo. Ali, umesto toga, ona podiže šake i promrda prste na način koji je govorio: *Obični smrtnici ne mogu znati šta sam ja dodirnuta.*

"E pa, hrabriji ste onda od mene", reče devojka i otkri mleko.

Da bi joj vreme što brže prošlo, Šan preko mosta pređe iz očuvanijeg istočnog u moderniji zapadni deo i prošeta se ulicom Pir Roud prema moru. Blago pozlaćene sunčevim sjajem, fasade štandova za zabavne igre i kućica vidovnjaka izgledale su skoro veličanstveno dok se svetlo prelamalo na njihovim prozorima i zasunjenim vratima. Šan se malo zadržala na Morskom šetalištu da bi virnula kroz prozor zgrade koja je, sve do 1813, bila sedište novina *Vitbi komeršal*. "*Nagrađivana predstava Drakula izbliza*", pisalo je na posteru na kojem je zatim sledila lista atrakcija među kojima su bile sladostrasne vampirice i plašt Kristofera Lija.

U to doba dana na pristaništu nije bilo nikog, osim jata galebova koji su tu dangubili. Besciljno su tumarali pod suncem koje se rađalo, baš kao što bi mladići iz ovog grada radili kada bi sunce zašlo, ili su prosto dremali na sanducima ili na krovovima usidrenih brodova.

Šan odšeta do svetionika, a zatim napusti kopno Ajslejbija sačinjeno od kamena peščara i zakorači drvenom platformom koja je predstavljala kraj pristaništa. Pazeći da joj potpetice ne propadnu u pukotine u drvetu, dozvolila je sebi da oseti nelagodno uzbuđenje koje donosi pogledavanje u nemirne talase koji su se penušali daleko pod njenim nogama. Više nije bila sigurna da li zna da pliva; mnogo je vremena prošlo.

Stajala je na samom kraju zapadnog pristaništa i zaklonila je pogled od sunca da bi mogla da vidi ka istoku. Dva pristaništa bila su kao ispružene, polusavijene ruke koje sežu u okean da povuku brodove iz divljih voda Severnog mora u sigurnost luke u Vitbiju. Šan je stajala na ogromnom vrhu jednog prsta.

Pogledala je na sat i odšetala nazad na kopno. Njen posao bio je na drugoj strani.

Penjući se Istočnim grebenom, na pola puta preko sto devedeset devet kamenih stepenika, Šan zastade da se malo odmori. Iako je veoma volela da šeta, za ovo doba dana je verovatno malo preterala. Trebalo bi da ima na umu da ne ide sad da sedne za sto, već ide ceo dan da kopa po zemlji.

Šan je prelazila cipelom preko neravnina na kamenom stepeniku obeležavajući tako mesta gde ga je oštetila erozija izazvana vekovnim koraćanjem. Upravo na ovom mestu, na ovom, među svim tim uskim, širokom stepeniku nalik platou, stanovnici drevnog Vitbija bi spuštali mrtvačke sanduke koje su morali da nose gore do groblja i, odeveni u crno i crveni u licu, pravili mali predah pre no što bi nastavili svoje žalosno uspinjanje. Tek sada, kada su turisti i arheolozi konačno zamenili ožalošćene, ove stepenice više nisu ugošćavale mrtvace osim možda ponekog debelog američkog izletnika koji bi se srušio od srčanog udara pre nego što bi stigao do te tako svete prilike za dobru fotografiju.

Šan se zagleda dole u pravcu Crkvene ulice i ugleda jednog čoveka kako džogir, a ne, ne kako džogira, nego kako trči prema stepenicama. Pored njega je bio pas prelepa životinja, otprilike veličine koker-španijela, ali sa divnom gustom dlakom nalik vučjoj. Ni čovek nije loše izgledao, širokih ramena i mišićav, tabajući po kaldrmi svojim skupim patikama. Nosio je šorc i širok, tanak duks, što je veoma loš odabir za hladno rano jutro, no njemu to očigledno uopšte nije smetalo. Dok je trčao, lice mu je izgledalo smireno, a neoznojana tamnosmeda kosa igrala mu je po čelu. Pas je često podizao glavu prema njemu otkrivajući grivu boje vanile i karamele.

Hoću, hoću, hoću, pomislila je Šan, a zatim se okrenula pocrvenevši u licu. Ima trideset četiri godine, a još uvek razmišlja kao dete! Sveta Hilda bi je se sramila. I šta je to tačno toliko žudela da ima: takvog čoveka ili takvog psa? Nije čak ni bila sigurna.

Još jednom je pogledala na sat i ustanovila da je bilo još vremena koje je trebalo nečim ispuniti pre nego što se pojavi bilo ko od njenih kolega. Svi su oni čvrsto spavali, mislila je, bez obzira na jutarnju pesmu galebova.

"Zdravo-o!"

Okrenula se. Zgodni mladić trčao je brzo preko sto devedeset devet stepenika isto tako lako kao i na ravnom zemljištu. Njegov pas je jurio ispred njega i smanjivao razmak između sebe i Šan brzinom od dve stepenice u jednom skoku. Na trenutak, Šan oseti iskonski strah od približavanja snažnog stvorenja sa opasnom čeljusti, a zatim se opusti kad se pas naglo zaustavi i sede ispred nje da bi joj skrenuo pažnju na sebe, dahćući učtivo, glave nagnute u stranu, baš kao pas na kakvoj kičastoj čestitki.

"Nije opasan!", reče čovek pristižući i sad već i sam malo dahćući.

"Vidim", odvrati ona, nesigurno pružajući ruku da pogladi psa po glavi.

"Voli dame" , reče čovek.

"Znači, ništa lično."

Čovek zastade jedan stepenik ispod nje da je ne bi uplašio svojom visinom: imao je blizu dva metra. Sa svakim udahom grudni mišići bi mu ispunili majicu ističući dva slabo vidljiva venca znoja na njoj, a zatim bi se povukli.

"U odličnoj ste formi", reče Šan, pokušavajući da postigne isti ton kojim bi rekla: "*Baš ste poranili.*"

"Šta ćete, sve mora da se održava, inače propadne", reče on sležući ramenima.

Pas je bio tih, ali je postajao ushićen i gurao je svoje paperjasto crno čelo prema Šaninom dlanu, prateći pogledom njene prste u nadi da će početi da mu gladi i potiljak, i desno uvo, i levo uvo, i deo desnog uva koji je prethodni put promašila.

"Koja je ovo rasa?"

"Finski špic", odgovori čovek, čučnuvši kao da se nada da će i on zaslužiti da ga malo pomiluje.

"Predivan je."

"I mnogo naporan."

Šan kleknu, pazeći da on ne primeti joj nešto nije u redu s levom nogom.

"Ne izgleda mi tako", reče milujući psu leđa sve do plišanog, čupavog repa. Svo troje su sada bili oči u oči.

"E pa, vi očigledno budite ono intelektualno u njemu", odvrati čovek cereći se. "Što se mene tiče, tu je potpuno druga priča. Biću spreman za Olimpijadu kad me on istrenira."

Šan je nastavljala da miluje psa, pomalo i sama svesna revnosti sa kojom je češljala raskošno krzno ovog stvorenja.

"Sigurno ste znali u šta se upuštate kad ste ga dobili", reče.

"U stvari i nisam. Bio je to pas mog oca. Otac mi je umro pre tri nedelje."

Šan prestade da miluje psa.

"Moje saučešće."

"Nema potrebe. Nismo bili bliski." Pas, lišen milovanja, podizao je njušku unapred tražeći još. Čovek mu udovolji i stade da ga češka po ušima povlačeći mu čupavo lice prema svom. "Nisam nešto voleo našeg tatu, je li, a? Baš je bio jedno matoro zakeralo, je li tako?"

Šan opazi veličinu čovekovih šaka: bile su neobično velike. Sujeverje u njoj podstaklo je jezu koja joj je kao tanak mlaz hladne vode prošla kičmom.

Odvratila je misli od toga obraćajući pažnju na nazalni ton u čovekom naglasku.

"Došli ste iz Londona?"

"Da." Bio je blago namršten, odlučan u nameri da dokaže da njegove ruke isto tako dobro miluju psa kao i bilo koje druge. "Da sahranim starog. I da rešim neka pitanja koja se tiču kuće. Nisam još odlučio šta ću s njom. Nalazi se u ulici Logerhedz jard, što znači da mnogo vredi. Mogao bih da je prodam, a mogao bih i da živim u njoj. Kao građevina, neuporedivo je lepša nego moj stan u Zapadnom Kilburnu." Uputio je prekoran pogled prema gradu kao da je hteo da doda, *Osim, naravno, što je u prokletom Vitbiju.*

"Živeli ste ovde kao dete?"

"Mnogo, mnogo, dugih, dugih godina", potvrdio je mrzovoljnim, melodramatičnim tonom. "Jedva sam dočekao da zbrišem."

Šan se zamisli nad tim dvema rečenicama ne mogavši da se otme utisku da nešto tu nije bilo logično.

"Meni se ovo mesto sviđa", reče. Samu je sebe iznenadila kad je to izgovorila zbog noćnih mora i nesanice trebalo bi bedno da se oseća u Vitbiju. Međutim, bilo je tačno: mesto joj se sviđalo.

"Ali, vi niste odavde, zar ne?"

"Ne, ja sam arheolog, radim na iskopavanju."

"Strava! Onih šezdeset kostura, je l' to?"

"Da, između ostalog i to." Odvratila je pogled od njega da bi iskazala svoje neodobravanje njegovih senzacionalističkih nagona, ali je stvarno nije bilo briga da li je on to primetio ili nije.

"A-u", reče on. "Baš gotski."

"Anglijski, zapravo, bar po onome što smo do sad zaključili."

Njen pokušaj da mu pokaže gde mu je mesto visio je u vazduhu i zvučao sve oholije svaki put kad bi ga premotala u mislima. Vratila se psu, pokušavajući da spase stvari gladeći one delove krzna koje čovek nije.

"Kako se zove?"

Oklevao je na trenutak.

"Hadrijan."

Nije mogla da suzdrži smeh.

"To je... neverovatno loše ime. Za bilo kog psa, a posebno za ovog."

"Naravno da jeste!", reče ozareno. "Znate, otac mi je bio veliki ljubitelj istorije Rima."

"A kako se vi zovete?"

Opet je malo oklevao.

"Zovi me Mek."

"To je skraćena od nečega?"

"Magnus." Svetloplave oči mu se suziše. "Na latinskom to znači *"velik"*. Jezivo, zar ne?"

"Jezivo?"

"Zvuči kao da imam preveliku glavu ili nešto tako."

"Uzdržaću se od bilo kakve procene što se toga tiče. U svakom slučaju, to je jedno lepo, drevno ime."

"Naravno da ćeš ti tako nešto reći."

Pomalo ju je zabrinjavao prizvuk prisnosti koji je osećala u njegovom glasu. Kako je to delikatan posao, ta umetnost razgovora sa neznancima suprotnog pola! Nije ni čudo što više to uopšte nije ni pokušavala...

"Ne razumem", reče.

"Pa, znaš, zato što si ti arheolog i tako to."

"Zapravo, ja nisam svršeni arheolog. Još uvek studiram."

"Stvarno? Mislio sam da..." Zaustavio se pre nego što je izustio *"u tvojim godinama"* ili nešto slično, ali to se podrazumevalo i takvo mišljenje žarilo se pravo u Šan pravo u najskrivenije delove njenog tela, takoreći. Jeste, do đavola, nije više bila slatka mala. Ono što je doživela u Bosni i sve posle toga zapisano je i utisnuto na njenom licu. *"Beše volja Tvorca našega spasenja..."* Beše volja Njegova da joj duša i telo prođu kroz pakao. Da bi joj snaga postala savršena kroz slabost. Da bi ljudi koje upozna odmah pomislili kako je preterano stara da bude student.

"Mislio sam da je arheologija više primenjena nauka", dovrši on.

"I jeste. Ja sam kvalifikovani konzervator i specijalizujem se u očuvanju papira i pergamenata. Nego, uželela sam se promene. Mislila sam da će mi prijati društvo. Na ovom iskopavanju radi zanimljiv spoj ljudi. Neki su arheolozi već sto godina, a neki su još deca kojima je ovo prvi plaćeni posao."

"A tu si i ti."

"A tu sam i ja."

Zurio je u nju; zapravo, i on i njegov pas su zurili u nju, i to na isti način: otvorenim, iskrenim pogledom koji traži da im kaže još nešto o sebi.

"Ja sam Šan", reče ona, naposletku.

"Lepo ime. Šta znači?"

"Molim?"

"Šan. Na velškom to znači...?"

S mukom je pokušavala da se seti porekla svog imena.

"Mislim da nema neko posebno značenje. Ja sam jedna Džejn. Obična Džejn."

"Nisi ti obična", on smesta prozbori, srećan što je dobio priliku da se iskupi. Da bi prikrila koliko joj je nelagodno, podiže se na noge.

"E pa, ja bih morala na posao." Skupljala je snagu za predstojećih sto stepenika.

"Mogu li da te otpratim do crkve? Ima jedna staza tamo kojom bismo Hadrijan i ja mogli otrčati nazad do grada..."

"Naravno", odgovori ona bezbrižno. Ne sme da vidi da šepa. Uradiće sve što može samo da mu pažnja ostane usmerena na gornju polovinu njenog tela.

"Nego...", poče ona kad su krenuli zajedno, dok je pas čas bežao ispred njih, čas jurio nazad da bi im se motao oko nogu. "Sad pošto je prošla sahrana, imaš li još mnogo poslova da pozavršavaš?"

"Ne, u stvari, sve je sređena! Međutim, pošto sam na poslednjoj godini medicine, treba da napišem rad o istraživanju koje sam sproveo. Znači, koristim tatinu kuću kao recimo... samicu. Moram to da završim. A u Londonu me mnogo toga ometa. I to čak više nego ovaj tip..." Učini spor, šaljiv pokret kao da želi da šutne Hadrijana.

"Pribegavaš lepoj vitbijejskoj tradiciji, znači", reče Šan. "Pomisli samo na sve one kaluđere i kaluđerice koji su sedeli u svojim skromnim sobicama i čitali i pisali po ceo dan."

On se nasmeja.

"Boga mi, siguran sam da su radili mnogo više od toga."

Da li je ova skaredna šala, zajedno sa propratnim migom, bila nekako povezana sa njima dvoma, ili je to samo bio odraz uobičajenog ciničnog stava koji je većina ljudi imala o životu u manastiru? Verovatno je bio u pitanju samo uobičajeni cinizam, jer, kada su se uspeli do tačke gde su kule opatije Vitbi već bile vidljive, on reče:

"Ah, te unosne ruševine!" Izbaci ruku unapred i glomaznu šaku razvi u pompezan pokret. "Poseti opatiju Vitbi i možeš da umreš!"

Zbog njegove teatralnosti, Šan oseti nalet besa, ali i smeha. Oduvek je prezirala stidljive, mlake muškarce.

"Da je opatija tokom proteklih vekova imala malo više para", odvrati ona,

"sada to ne bi bile ruševine."

"Ma, daj", počeo on da je zadirkuje. "U ruševinama leži pravi izvor para, zar nije tako? Ljudi ih obožavaju." Krenu da imitira američkog turistu kako pozira svoj ženi koja škljoca foto-aparatom: "Ajde sad, Vilma, uhvati me sa ovim ovde starinskim ruševinama iza!"

Glupirajući se tako ukrštenih očiju morao je izgledati smešno. Međutim, njegovo lakrdijanje samo je naglasilo njegov dobar izgled. Njegov bezočni kež i činjenica da je telo pokretao mnogo gracioznije nego što takva nezgrapna građa obično dozvoljava, bili su za Šan veoma privlačan spoj, spoj koji ju je jednom pre već privukao, i to skoro kobno. Morala bi biti oprezna sa ovim mladićem, u to je bila sigurna, da se ne bi ponovila...ona propast sa Patrikom.

"Starine jesu uzbudljive", rekla je. "Dobro je što ljudi imaju toliko volje da pređu dug put da bi ih videli. Penju se ovim kamenim stepenicama prema opatiji i imaju osećaj da idu doslovno istim putem kojim su hodali srednjovekovni kaluđeri i drevni kraljevi. Vide ove kule kako se probijaju iznad rta i to ih vraća osam stotina godina unazad..."

"Da, da, ali to tamo gore nije prava opatija Vitbi, zar ne? To je rekonstrukcija: odraz toga kako neki odsek za turizam zamišlja da bi srednjovekovna opatija trebalo da izgleda."

"Nije istina."

"Zar se nije davno sve urušilo, pa su onda sve to ponovo podigli, ali na pogrešan način?"

"Ne, to nije istina", bila je uporna, osećajući da je u iskušenju da se žestoko raspravlja sa potpunim neznancem a to je nešto što nije radila još od veze sa Patrikom. Preko njegove gluposti trebalo je preći sa uzvišenom popustljivošću, ali, umesto toga, ona reče: "Hajde sa mnom gore pa ću ti pokazati."

"Molim?", reče on, ali ona je već ubrzavala korak. "Sačekaj!"

Stupala je napred, vodeći ga pored groblja crkve *svete Meri* i pored staze preko grebena koja ide do Kedmonovog puta, staze koja je takođe vodila dole do grada i kojom je on nameravao da trči zajedno sa Hadrijanom. Stegnuvši zube od napora, prešla je još jedan deo stepeništa koje se završavalo u opatiji.

"U redu, verujem ti!", bunio se Magnus, dosađujući se iza nje i nadajući se da će ona stati. Međutim, ona ga odvede pravo do ulaza. On naglo zastade kod vrata, ali njegov razdragano neverni pas pređe preko praga.

"Đubre jedno", promrmlja i pođe za njim.

Unutra je visio znak koji je upozoravao posetioce da svi ljubimci moraju

imati povodac, a bio je tu i čovek iza pulta kod samog ulaza koji je čekao da mu se da 1,70 funti. Šan se toliko navikla da slobodno šeta po celoj opatiji da je zaboravila da oni koji nisu arheolozi plaćaju ulaz. Zastala je i pogledala Magnusa. U sadržaj njegovog šorca, kakav god on bio, nije spadao i džep u koji bi mogao da stane novčanik.

"On je sa mnom", izjavi ona i povede nesrećnog Hadrijana pored štanda sa grickalicama i brošurama i kroz glavni ulaz do starina. Sve se tako brzo desilo, Hadrijan je jurio preko travnjaka i bio već na pola puta do dvanaestog veka, da čovek iz "*Engleskog nasleđa*" nije uspeo ni reč da prozbori.

Šan je stajala na travnatoj praznini koja je nekada bila brod opatije. Suknja joj je lepršala na vetru. Pokazala je prema visokim, kamenim lukovima koji su se dizali goli i skeletni prema nebu. Pomisao da bilo ko posebno ovaj čovek pored nje može da ostane imun na veličanstvenost postignutu takvom jednostavnošću i na tragično propadanje ovog mesta, naterala ju je da održi zasluženu lekciju.

"Ona tri luka tamo", reče, proveravajući da li on zaista gleda gde ona pokazuje (gledao je a gledao je i njegov pas), "tačno je da su prvobitno bili na južnom zidu, i kad su ih rekonstruisali dvadesetih godina dvadesetog veka, postavili su ih na spoljašnji severni zid, i to je tačno. Prilično čudno, priznajem. Ali, samo su oni preostali od prvobitne gradnje. I sad su bar ti lukovi na sigurnom. Voleli bismo da možemo da ih vratimo na mesto gde su pre bili, međutim, bolje im je da su tu gde su, nego u gomili šuta ili ti možda ne misliš tako?"

"Izvini, izvini!", pravdao se šaljivim tonom. "Nisam znao da te to toliko pogađa..."

"Imam neke knjige i brošure u kojima je sve objašnjeno, celokupna istorija", reče ona. "Mogao bi ih pročitati daću ti ih. Ima ih dosta. Kuća ti je u ulici Logerhedz jard, je l' tako?"

"Ne treba, stvarno", reče, dok mu je porumenelo lice odavalo stid. "Trebalo bi sam da ih kupim."

"Gluposti, naravno da možeš slobodno da ih uzmeš."

"Ali...ali, to su tvoje knjige. Ti si potrošila pare..."

"Gluposti, poslužile su svrsi; više mi ne trebaju." Gledajući ga kako se muči, potajno je uživala u svom skromnom doprinosu rušenju kapitalizma dvadeset prvog veka. Bilo je to blago podražavanje plemenitog benediktinskog načela o zajedničkoj svojini. "Osim toga, mirišete mi na cinizam, gospodine Magnuse. Želela bih da taj miris nestane, ako je ikako moguće."

Zbunjeno se nasmejao i podigao jednu ruku ne bi li skrenuo pažnju na znojem natopljen pazuh.

"Sigurna si da se to u stvari ne oseća moj znoj?"

"Prilično sam sigurna", reče ona. Opazila je da se dvoje njenih kolega konačno pojavilo. "Dobro, mislim da sad stvarno treba da počnem sa radom. Drago mi je što sam te upoznala. I Hadrijana, naravno."

Rukovala se sa njim, i dozvolila sebi da još jednom počeska psa po glavi. Zbunjen, Magnus uzmaknu.

Koji trenutak kasnije, kada je već bila daleko od njega, on viknu za njom:

"Srećno ti iskopavanje!"

Te noći, Šan je neobičajeno lako zaspala. Umesto da satima posmatra kako kamin od livenog gvožđa i drveni čiviluk postaju sve jasniji na mesečini, spavala je u dubokoj tami.

Ja spavam, mislila je u snu. *Kako je to divno.*

"O, meso moga mesa", čula je glas kako joj šapuće u uvo. "Oprosti mi..." Hladna, blago nazubljena oštrica ogromnog noža zabi joj se u dušnik. Cvileći, ona uskoči u javu, ali tek pošto joj je iz razjapljenog grla potekao slap krvi.

Uspravivši se u krevetu, uhvatila se za vrat da zadrži život zaključan na sigurnom u sebi. Koža joj je bila čitava, možda malo vlažna od znoja. Sklonila je ruku sa vrata razdraženo stenjući.

Nije čak ni bilo svanulo: bio je mrkli mrak i galebovi se nisu čuli još su čvrsto spavali, tamo gde god to već galebovi spavaju. Šan se zagledala u sat, ali bio je to jedan od staromodnih satova (nije volela digitalne), pa nije mogla ništa da razazna.

Deset minuta kasnije, bila je obučena i spremna da krene. U torbu je spakovala knjige i brošure za Magnusa: *Sveta Hilda i njena opatija u Vitbiju*, *Istorija Vitbija*, *Pitkinov vodič*, *Život u manastiru*, i neke druge. Stavila je torbu na rame, a zatim je zbacila iza kuka i počela da sleže ramenima ne bi li proverila da li će torba ostati na mestu: nije želela da joj spadne napred pa da se spotakne. Jedno je kad vam neko prereže vrat u snu: kad slomite vrat pokušavajući da siđete strmim stepenicama u sred noći, to je već nešto sasvim drugo.

Na kraju je uspela bez problema da se spusti i uskoro je stajala na hladnom povetarcu u prolazu pored hotela, osećajući kaldrmu pod nogama. Mada je grad bio tako tih da je mogla da čuje sopstveno disanje i, premda je Crkvena ulica

svejedno bila zatvorena za saobraćaj, ona se iz prolaza zaputila veoma, veoma pažljivo beše to zaostavština iz nesreće u Bosni. Nikad ne znaš šta bi moglo da izjuri iza ugla, čak i u ćorsokaku namenjenom pešacima u jednom gradiću u Jorkširu, i to u četiri ujutru.

Po mraku, Vitbi je Šan izgledao čudno ni moderan, ni srednjovekovan, a to su bila jedina dva načina na koji ga je uvek doživljavala. Po danu, ona je ili radila u senci ruševina opatije, pokušavajući da privoli ostatke zakržljalih tela stanovnika Nortambrije da se pojave iz pradavne gline, ili se probijala kroz gomile kupaca i turista, te proste rulje, tih hodočasnika sa mobilnim telefonima zalepljenim za obraz ili slikama pop grupa na grudima. Sada, u tišini noći, bez igde ikog, Vitbi je izgledao, ili se barem Šan tako činilo, izrazito viktorijanski. Nije znala zbog čega građevine i ulice bile su uglavnom iz starijeg perioda od toga. No, nije to bilo pitanje arhitekture; bilo je pitanje atmosfere. Sjaj uličnih svetiljki gotovo je mogao poticati od svetiljki na gas: nejasni obrisi zgrada i mračni prolazi izgledali su preteče, kao kulise za snimanje ko zna koje po redu verzije Drakule Brema Stokera. Bilo koji prolaz, činilo se Šan, mogao je svakog trenutka izbaciti figuru grofa ogrnutu plastom, ili neprirodno bledu mladu ženu koja hoda u snu, bele spavačice umrljane krvlju.

Gotika. To je ta reč danas značila većini ljudi. Nije više imala veze sa prvobitnim germanskim plemenom, niti čak sa predrenešansnim stilom gradnje. Istorijske činjenice ustupile su mesto holivudskim vampirima i uobraženim rok pevačima koji stavljaju previše maškare. A eto i nje, naivna je kao i svi ostali: hoda Crkvenom ulicom u četiri ujutru i zamišlja kako ceo grad vrví od viktorijanskih neupokojenika. Čak je i prodavnica zezalica, "*Fantazezija*", koja je preko dana prodavala plastične vampirske zube i druge budalaštine, u ovo gluvo doba noći izgledala kao izvorno jezivo mesto iz kojeg vrebaju pacovi i luđaci.

Kuću u ulici Logerhedz jard nije bilo teško naći; kada je ljude u hotelu upitala gde je, gurali su se ko će pre da je uputi. Magnusovog oca su svi u gradu dobro poznavali, a i lokalno stanovništvo je uvek revnosno pratilo šta se dešava sa nekim prvoklasnim parčetom nekretnine koje je smrt učinila dostupnim. Tek kad i je stigla do ulaznih vrata, Šan se prvi put pokolebala oko onog zbog čega je došla. Radnja koja bi, po danu dok ljudi svud okolo šetaju, izgledala kao uobičajeni posao, sada je bila sve samo ne uobičajena zbog sablasne tišine i slabo osvetljenih, praznih ulica osećala se kao da čini nešto loše. Hodajući tako na prstima da ne probudi uspavani, čestiti svet, vireći kroz otvor na tuđim vratima i

spremajući se da ubaci strani predmet kroz njega, verovatno je izgledala kao lopov, provalnik ili silovatelj. Šta ako se iznenada otvore vrata i otkriju Magnusa koji trlja oči i koji se, još uvek nag, tu stvorio pravo iz tople postelje? A tek pas? Nesumnjivo bi poludeo kad bi je čuo kako petlja oko otvora za poštu! Pripremala je nerve za eksploziju laveža dok je, jednu za drugom, ubacivala knjige i brošure kroz tamni otvor, međutim, one su samo meko pale na pod unutra i to je bilo sve. Hadrijan ili nije bio oduševljen izazovima koje je nudio posao psa čuvara, ili je spavao. I to na krevetu svog gospodara, možda. Dva mišićava mužjaka udobno smeštena jedan pored drugog, obojica đavolski zgodna, iako različitih vrsta.

Za ime božje, uzdahnula je okrećući se da pođe. Kad ćeš već jednom odrasti?

Prazne torbe i rasterećenih ramena, požurila je nazad prema hotelu.

Šan nikada nije volela vikende. Oni potpuno odgovaraju ljudima koji imaju hobije ili onima koji vole malo duže da spavaju. No, što se nje tiče, ona bi pre radila. Dobrim delom se i odlučila da pređe sa konzervacije papira na arheologiju baš zbog toga što se od nje zahtevalo da se, bez obzira na sve, pojavi na poslu u naznačeno vreme i kopa. To nije bilo lako raditi, pogotovo ne po lošem vremenu, ali je bilo bolje nego tračiti ceo dan razmišljajući o prošlosti i to svojoj.

Sveti Benedikt je to dobro zamislio: zajednica redovnika koja se pridržava strogog rasporeda sedam dana u nedelji, pomažući jedan drugom da ustanu koristeći (kako je on to naveo) "*blago ohrabrivanje kada uspavani pribegnu izgovorima kojima su tako skloni*". Šan je o tome sve znala.

Da bi odagnala mrzovolju, Šan je veći deo vikenda provodila lutajući po Vitbiju. Prelazila bi tamo i nazad preko pokretnog mosta, išla od pristaništa do pristaništa i od grebena do grebena. Hodala bi dok se ne izmori, a zatim bi legla na svoj krevet u sobi "*Meri En Hepvort*" držeći knjigu u krilu i posmatrajući kako krovovi menjaju boju, sve dok ne bi došlo vreme za počinak i za ono što bi joj tada sledilo.

Ove sedmice, subota je prošla brže nego inače. Njen ranojutarnji izlet do kuće u ulici Logerhedz jard bio je prilično uzbuđljiv zbog svoje tajnovite prirode, pa je nakon njega dugo spavala, ovaj put blagoslovena nedostatkom snova. Kad se probudila, bila je odmorna i trebalo je da izdrži još samo tri četvrtine vikenda.

Popodne, dok je ručala u "*Misiji i sedištu pomoraca Vitbija*", od naleta jakog vetra požuteli listovi papira zakačeni na oglasnu tablu kraj vrata zalepršale. '*Nemojte dopustiti da se vaša Lesi smrzava*', pisalo je na jednoj od stranica koje su podrhtavale. '*Imamo poseban salon gde su i vaši ljubimci uvek dobrodošli.*' Ostaci barenog krompira koji je Šan jela ostali su da se polako hlade na tanjiru, dok je ona otišla da zaviri u drugi salon. Nos joj je naleteo na zavesu dima od cigareta, a čudni psi i njihovi čudni vlasnici okrenuli su se da pogledaju pridošlicu.

Izlazeći iz "*Misije*", Šan zastade pored štanda na kojem su nudili knjige za samo 50 penija i stade da pretura po trilerima, ljubavnim romanima i antologijama lokalnih književnih društava. Naletela je i na jeftini *Novi zavet*, proizvod iz masovne serije. Kakav pad u poređenju sa danima kada je *Biblija* bila jedinstveni predmet neprocenjive vrednosti, zapisan na pergamentu napravljenom od kože celog jednog stada ovaca! Šan zatvori oči i zamisli manastir, sav suncem okupan u boju meda, sa dugim nizovima pisaćih stolova i obrijanih glava, i savršenom tišinom koja vlada i koju remeti samo škripanje vrhova pera.

"*A sada, evo nečeg što davno niste čuli!*", njakao je spiker na radiju. "*Neka dignu ruku svi oni koji su đuskali uz ,Culture Club' onih dana kad je ovo bio hit, 'ajmo!*"

Šan pobeže.

U rano nedeljno jutro, nedugo pošto joj je grlo opet bilo prerezano, Šan je ponovo počela svoju šetnju, a na brzinu oprana kosa još uvek joj je bila pomalo mokra. Mrzelo ju je da je osuši fenom, a osim toga, baš tada je trebalo da krene u isto ono vreme kad se u petak bila zaputila na posao. Ako su Magnus i Hadrijan bili robovi navika, trebalo bi svakog časa da se pojave trčeći za njom.

Prošla je Crkvenom ulicom posve polako, od vrata hotela do podnožja sto devedeset devet stepenika i nazad i to dvaput ali, slučajni susret se nije desio.

Mučena pomišlja da čovek i njegov pas možda trče tamo gore visoko po Istočnom grebenu, po divljoj travi koja raste na bedemima oko opatije, Šan se uspinjala Kedmonovom stazom sve dok nije uspela da sa nje vidi i *Magareće polje*. Slučajni susret nije se ni ovde desio, bar ne sa Magnusom i Hadrijanom. Umesto toga, sreća je jednog dečaka koji je izgledao kao da mu je dosadno i njegovog pomalo izmorenog oca, koji su se vraćali iz očigledno ne baš preterano uzbudljive posete opatiji.

"Još jedna jako zanimljiva stvar koju su manastiri pre radili", govorio je otac,

očajnički pokušavajući da konačno malo zainteresuje dete, "je bila ta da su pružali utočište ubicama."

Šan opazi trag zanimanja u detetovim očima dok se provlačila pored njega na uskom puteljku kojim su išli kaluđeri.

"Je l' Vitbi ima i ,*McDonald's*", upitao je oca, "ili samo ribu i krompiriće?"

Šan je Magnusa opet videla tek u ponedeljak popodne. Pre posla je lutala malo po centru grada sva uznemirena i razdražljiva. Noćna mora se još uvek ponavljala, a grlo ju je boleleo tamo gde se udarila sopstvenom šakom pri besmislenom pokušaju da odgurne nož. Izraslina u kuku pulsirala je luđačkim bolom.

Na praznom gradskom trgu, neko je na klupi ostavio aktuelno izdanje *Vitbi gazete*. Do osam sati je trebalo još trideset minuta nečim ispuniti, pa je sela da te novine pročita. Međutim, iz nekog razloga, svaki po redu članak u *Gazeti* činio joj se neverovatno depresivnim. I to ne samo tužne priče, kao na primer ona o lokalnom domaru koga su svi voleli i koji je umro od raka ("*Nikad se nije žalio na svoju bolest i uvek je bio veseo*", rekao je jedan kolega o njemu bio je sličan svetoj Hildi, znači.). Ne, čak i zbog priče o izletniku koga je pogodio grom i koji je preživeo, one o takmičenju u jedenju puževa čiji je prihod išao u dobrotvorne svrhe, ili one o obnavljanju mosta Egton koje se odužilo, Šan je sve jače i jače želela da bez ikakvog razloga zaplače. Počela je sve brže da lista dok nije, pogledavši i deo posvećen nekretninama, stigla na poslednju stranu gde se zagledala u reklamu jedne klinike za negu lepote na Zapadnom grebenu. "*Kupola za veštačko sunčanje sa dodatnim generatorima za lice i noge*", pisalo je na njoj, i Šan je taj natpis zazvučao kao nešto najtragičnije što je ikada pročitala, pored *Knjige Propovednikove*.

Spusti se na zemlju, reče sebi i odloži novine. Primetila je da joj se neko pridružio na klupi: gojazna pankerka sa zašiljenim pramenovima kose. Bilo je neobično videti tako nešto u Vitbiju skoro isto toliko neobično koliko i videti kaluđera. Šan je piljila samo malčice duže nego što je smela u najezdu srebrnih minduša po devojčinim obrvama, nosu i ušima i zauzvrat je zbog toga dobila jedno preteče mrgođenje. Ona pokorno spusti pogled. Kraj pankerkinih nogu sedeo je pas, verovatno da bi joj pomogao dok prosi. Osim što mu je na jednom boku boje peska crnim flomasterom bio nažvrljan simbol za "*anarhiju*", bio je to jedan običan pas, labrador možda po lepoti ni blizu Hadrijanu.

Pomiri se s tim: u poređenju sa Hadrijanom, svi ostali psi bili su obični.

U deset do osam Šan krenu da se penje preko sto devedeset devet stepenika i, na trenutak preletevši pogledom preko luke, odjednom spazi sićušne figure Hadrijana i Magnusa kako trče na drugoj strani duž Morskog šetališta. Njena melanholija smesta se pretvori u određenu mešavinu ogorčenosti i uzbuđenja. Zašto su odabrali da trče tamo, umesto ovde, na njenoj strani. Mora da je izbegavaju! Nikom ne bi mogao više da se sviđa smrad sirove ribe i tmurna slika salona za zabavu i pabova koja je činila pogled sa pristaništa, od onoga što je ležalo u podnožju stepeništa...

Iznenadna, žestoka želja da skače gore-dole i maše Meku, uprkos činjenici da nikako nije mogao da je primeti, uzburnila ju je očito je zašla mnogo dublje nego što je mislila, i trebalo bi odmah da počne da vraća razum, da ne bude kasno.

Došla sam ovde, samu je sebe podsećala, da radim. Nisam došla da mi razore dušu. Nisam došla da me ne poštuju.

Zamislila je svoja osećanja ovaploćena u liku histerične iskušeničice, a razum kao mudru i dobronamernu igumaniju koja joj savetuje da ojača svoju uzdržljivost. Predstavila je sebi skromnu unutrašnjost jedne od ćelija za molitvu svete Hilde zlatnožutu od sunčevih zraka i videla milosrdno utočište od sveta zbunjenosti i mir koji vlada u duši.

Kad je Šan stigla da groblja, Pru je već podizala plavu ceradu ispod koje se videla vlažna zemlja. Na ivicama mesta iskopavanja glina je bila nešto mekša nego što je trebalo pošto je, pored redovnog zalivanja petkom poslepodne, upila i malo kiše koja je padala tokom vikenda. Šan je bilo drago što je pravougaonik za koji je ona bila zadužena bio više ka sredini te četvrtine ara na kojoj su radili. Dobro, možda bi sveta Hilda popreko gledala na to što je želela da joj kolena ostanu suva na račun svojih kolega, ali elastični medicinski zavoj koji je nosila ispod čarapa pomalo bi se olabavio svaki put kad bi ga oprala, i zato, hvala lepo, ali ona ga radije ne bi prljala.

"Kako si spavala?", upita Pru skidajući još jednu ceradu i otkrivajući Šanin sopstveni, samo njoj dodeljeni plitki grob.

"Ne baš najbolje", odgovori Šan.

"Da pogađam gledala si do kasno onaj film o onoj neuspeloj pljački. Glumi ona... kako se zvaše?" Dovršavanje rečenica nije bila njena jača strana. "Ona što

se onako ugojila u poslednje vreme."

"Izvini, ali stvarno nemam pojma", reče Šan.

Sledeći je stigao Džef, osušeni matori hipik koji je izgleda bio na svakom važnijem iskopavanju u Britaniji od rata naovamo. Zatim su došli Kira i Trevor, bračni par koji je sutradan trebalo da položi svoje mistrije i pijuke i pobegne u toplije i bolje plaćene krajeve, odnosno iskopavanje koje organizuje *Nacionalna geografija* na Bliskom istoku. Ko će doći umesto njih? Po rečima Nine, nadzornice iskopavanja, neki jako fini ljudi. Dolaze čak iz severnog Velsa.

Deset minuta posle osam, svi su već bili na svojim mestima i radili, raspoređeni po razdeljenom zemljištu kao srednjevekovni skupljači krompira. Četrnaest živih tela koja stružu zemlju tražeći krhke ostatke mrtvih, zagledaju prelaze u boji zemljišta koji bi označili da je tu nekada bio kovčeg ili nečija karlica i na svetlo dana mame izbledele krhotine koje bi, ako bog da, mogli biti zubi.

Kosturi koje su do sada iskopali bili su sahranjeni u pravcu istoka, prema Jerusalimu, da bi *Sudnji dan* protekao kako valja. Nakon četiri godine, kad istraživanje bude završeno i kosti ponovo sahranjene uz pomoć bagera i sveštenika koji će ih blagosloviti, za pravac će morati sami da se pobrinu.

Danas je jedna od devojaka bila loše raspoložena. Krajevi usana bili su joj klovnovski spuštene i izbegavala je pogled mladića koji je radio do nje. Još koliko juče su razmenjivali potajne osmehe, namigivanja, došaptavanja. Danas su se trudili da se najbolje što mogu pretvaraju da ne kleče jedno pored drugog; razdvajalo ih je tek desetak centimetara, ali poglede pune nade nisu upućivali jedno drugom, već Nini, kao da se nadaju da bi im mogla dodeliti zaduženja na mestima na kojima bi bili više udaljeni. *To je prizor koji te podseća da budeš oprezan*, mislila je Šan. Živa alegorija (kako bi je sveta Hilda možda nazvala) nestalnosti ljudske ljubavi.

"Mislim da sam nešto našao", više sati kasnije reče neko, podižući parče metala prekriveno naslagama za koje će rendgen možda dokazati da je bilo ekser na kovčegu.

U pola pet, dok je prolazila pored groblja crkve svete Meri na putu nazad do sto devedeset devet stepenika, Šan spazi Hadrijanovu glavu kako se pojavljuje iznad najvišeg.

"Haš!", zalaja u pozdrav. "Haš, haš!"

Šan je na trenutak oklevala, a zatim mahnu. Magnusa nije bilo na vidiku.

Hadrijan je trčao prema njoj, zastajući tek toliko da preskoči kamenu među crkve i onjuška postolje spomenika Kedmonu. Odlučivši da ne zapiša prvog engleskog hrišćanskog pesnika, uputio se nazad na stazu u susret radosnom ponovnom sastanku sa Šan.

Kad im se Magnus konačno pridružio, Šan je klečala na jednom kolenu, ruke su joj bile uronjene u Hadrijanovo krzno, a on je skakao da je lizne po licu.

"Izvini me, oduševljena sam njime", reče, previše srećna što joj je pas naklonjen da bi razmišljala o tome kako verovatno izgleda kao budala.

Mek ovog popodneva nije nosio svoju opremu za trčanje; umesto toga, njegovu moćnu građu prikrivala je košulja, pamučne bež pantalone i nekakva skupa jakna od meke kože. Osim što je nosio veliku plastičnu kesu, izgledao je kao mladi doktor kome je pejdžer zapištao u jednom londonskom restoranu, pa je morao da ode da poseti pacijenta kod kuće. Šan je bilo teško da prihvati da on može i tako da izgleda; zamišljala ga je (tek sad je to shvatila) stalno obučenog u šorc i majicu kratkih rukava kako u beskrajnim krugovima trči po Vitbiju. Nasmejala se toj pomisli. Sve ograde popustile su joj zbog razuzdanosti koju je sebi dozvolila sa Hadrijanom. Spuštajući pogled u pokušaju da uveri Meka da se nije njemu smejala, ugledala je njegove crne kožne cipele. Bile su ogromne i neverovatno uglačane. Poče još jače da se kikoće. Njene čizme, koje su na vrhovima imale pločice od čelika, bile su joj prekrivene blatom, a duga, izgužvana suknja uprljana u predelu kolena.

"Bolje nemoj isuviše da se sprijateljiš sa Hadrijanom", napomenu Mek. "Mogao bi da pobegne sa jednom od tvojih dragocenih, starih koski."

Bila je to jako neuverljiva šala i Šan pomisli kako niko ne bi mogao da je krivi što nije na nju reagovala. Teško se podigla na noge i, ne želeći da on previše obraća pažnju na njenu aljkavost, brzo je povratila trezvenost.

"Jesi li pročitao neke od knjiga i brošura?", upita.

On prasnu u smeh.

"Zvučiš kao Jehovin svedok kad dođe po drugi put."

"Nema veze. Jesi li ih pročitao?" *Samo strogo s njim*, mislila je.

"Naravno", nasmeši se on.

"I?"

"Veoma su zanimljive", odgovori, gledajući je kako ispravlja svoju bezobličnu kabanicu. "U svakom slučaju, zanimljivije od mog istraživanja."

Dok su zajedno kretali prema gradu, Šan je preturala po mozgu da se seti

teme njegovog rada. Trebalo joj je dobrih petnaestak sekundi da shvati da ga zapravo nikad to nije ni pitala.

Stigli su do klupe na odmorištu blizu vrha stepeništa i on joj rukom nagovesti da bi želeo da sednu. To su i učinili, i Hadrijan se smestio uz Šaninu suknju, dok je Mek pažljivo spustio kesu na tlo između svojih sjajnih cipela. Sudeći po oštrim uglovima koji su pretili da se probiju kroz plastiku, izgledalo je kao da se u njoj nalazila velika kartonska kutija.

"Da nije tu unutra tvoj rad?", upita ona.

"Nije."

"Pa šta je onda?"

"Iznenadjenje."

Majki, jedan od Šaninih kolega sa iskopavanja, prođe pored klupe gde su njih dvoje sedeli. Pre nego što će krenuti da se spušta stepenicama, zbunjenog izraza lica je klimnuo glavom u znak pozdrava, neodlučan oko toga da li bi trebalo da se predstavi Šaninom novom prijatelju ili da se pretvara da ih nije omeo u privatnim stvarima. Bio je to nespretni susret koji je trajao samo nekoliko sekundi, ali Šan se postidela kad je primetila da joj je doneo potajno uzbuđenje; kako je samo slatko kad neko greškom pomisli da si žena koja uživa u intimnosti sa muškarcem! Neka ceo svet prođe pored ove klupe u urednoj povorci da posvedoči ovaploćenom dokazu da ona nije usamljena!

Hajde se smiri, za ime božje!, prekorila je sebe.

"Moje istraživanje", počeo Mek sa osmejkom na usnama, "bavi se pitanjem da li *psitakoza* može da se prenese sa čoveka na čoveka." Njegov osmejak se sada već pretvorio u širok kež, dok je ona zurila u njega sa tupim izrazom lica. Zapitala se da li će je naterati da ga pita, ali, sva sreća, on to nije učinio. "*Psitakoza*", krenuo je da objašnjava, "to je bolest opšte poznata kao papagajska groznica ako izraz opšte poznata možemo da upotrebimo za tako retko oboljenje. To je virus, i možeš da ga uneseš u sebe ako udahneš prah... ovaj... osušenog izmeta ptice u kavezu. Kod ljudi se manifestuje kao upala pluća koja je veoma otporna na antibiotike. Jednom davno je ova bolest bila smrtonosna."

Šan se pitala koliko davno je po njegovom mišljenju "*jednom davno*". Uostalom, i ona je samu sebe morala da ubeđuje da se ne plaši da će se razboleti od antraksa ili kuge, nakon što je pročitala dokumente o zdravlju i bezbednosti na arheološkim iskopavanjima.

"I, ta tvoja bolest", reče ona, "da li se prenosi sa čoveka na čoveka?"

"Odgovor je nekada bio *„Možda“*. Moj cilj je da ga promenim u konačno *„Ne“*."

"A-ha", reče Šan. Sad, pošto je sedela već čitav minut, odjednom je postala umorna a natečena leva noga ju je bolela. "Pa, sigurna sam da će neki ljudi zbog toga lakše spavati." To je zazvučalo snishodljivo i imala je neprijatan osećaj da se ponaša kao prava gadura. "Ne, stvarno. Kad je bolest u pitanju, uvek je bolje biti siguran, je l' tako?" Bio je to ništavan komentar, ali ju je podsetio na izraslinu u kuku koju je tako čvrsto rešila da ignoriše. Razdražena, obrisala je šakama lice. "Izvini, umorna sam."

"Još jedan dug dan pun iskopavanja mrtvih?"

"Ne, nego nisam sinoć baš najbolje spavala."

Još jednom se pokazao finim i nije dalje ništa pitao. Umesto toga reče:

"Nego, gde ih držite? Sve te kosture, mislim. Negde sam pročitao da ih ima šezdeset." Klimnuo je glavom prema parkiralištu na Istočnom grebenu. "To je dovoljno da se popuni jedan turistički autobus."

Šan se zakikota zamišljajući veliku grupu kostura kako kreće na dugo putovanje kući i poslednji put gleda Vitbi kroz zamagljene prozore autobusa.

"Pronašli smo samo nekoliko celih kostura", reče. "Obično nađemo samo jednu polovinu ili neke delove. Glina nije tako gostoljubiva kako ljudi misle; u stvari, kosti bi duže trajale bilo gde drugo. Kad su u zemlji one se drobe, omekšaju, rastvore. Ponekad nađemo samo prelaz boja u glini. Senku koja nosi u sebi priču. Upravo zato moramo da budemo tako oprezni, i tako spori."

"I, ko su bili ti ljudi koje ste iskopali?"

Šan je mogla da se seti samo jedne reči *Angli*. Zbog toga je osetila grižu savesti i žal. Kako je samo nemilosrdna istorija kad za sirov materijal uzima potpuno nezavisne živote šezdesetoro ljudskih bića šezdeset duša koje su se, tokom života, borile za pravo da ih poštuju kao jedinstvene, za porodičnu čast, za zahvalnost dece, za odanost kolega i stapa ih sve u istu prašinu i u istu zastarelu reč.

"Verovatno su bili... *Angli*", reče sa uzdahom. "Teško je tačno odrediti dok se ne sprovede utvrđivanje starosti ugljenikom C-14. Sve u svemu, živeli su posle Rimljana i pre normanskog osvajanja."

"A jeste li našli neko blago?"

"Blago?"

"Zlato, dragulje... Narukvice i mačeve koji se mogu uglancati pa slikati za brošure '*Engleskog nasleđa*'..."

Šan je odlučila da je njegov ton ne sme isprovocirati. *Samo strogo s njim*, savetovala je samu sebe. Strogo, ali dostojanstveno.

"Ti ljudi su bili rani hrišćani", podsetila ga je. "Nisu verovali u odnošenje stvari u zagrobni život. Poznato ti je ono: *Go stižem na ovaj svet, go ću...*"

"Ha!", rugao se teatralno podižući kažiprst u znak pobeđe. "Zaboravljaš da sam ja sad načitan što se tih stvari tiče! A šta je sa svim onim skupim drangulijama koje su iskopali 1920-ih, a? Broševi, prstenje i tako to? Kaluđerice svete Hilde su se kupale u tome, zar ne?"

Šan se naže i nežno poče da miluje Hadrijana, ne okrećući se ka Magnusu iz čistog prezira. Progovorila je gledajući pravo u odano, čupavo pseće lice, kao da je odlučila da ima mnogo više smisla obraćati se Hadrijanu nego njegovom gospodaru.

"Današnji svet bi mnogo voleo da može da dokaže da su kaluđerice bile pravi đavoli što se potkupljivosti tiče", promrmlja. "Je l' znaš, Hadrijane?" Češkala mu je uši i naglašeno klimala glavom kao da bi bestidni ljudski cinizam mogao da poljulja i veru jednog nevinog psa. "Vidiš, kad to kažu, odmah se osećaju bolje. Likuju nad onima koji su izdali svoje verske ideale i prekršili zavet siromaštva šepureći se luksuznim odeždama i nakitom."

"Pa, zar nije bilo tako?"

Nastavljajući da mazi psa, Šan se okrete ka Magnusu i pogleda ga pravo u oči.

"Ja verujem kaluđerima, bez obzira na sve. Opatije nisu bile samo mesta za redovnike, znaš; bila su to mesta gde su... pa, recimo svi mogli da se osame i mole. Svakojaki bogati ljudi su tu pristizali neudate princeze, kraljice koje bi postale udovice... Povukle bi se tamo sa sve slugama. Po mom mišljenju, broševe i prstenje i ukrasne kopče i šta sve ne, tamo su za sobom ostavile te moćne dame."

"Po tvom mišljenju", zadirktivao ju je.

"Da, po mom mišljenju", ponovi ona, jedva uspevajući da obuzda oštar prizvuk besa u glasu. "Ako ne postoji način da se nešto dokaže, zašto onda pribegavati cinizmu? Zašto o ljudima ne bismo mislili samo dobro?"

Oči su mu se đavolasto caklile.

"To i pokušavam da radim!", usprotivio se imitirajući nevinašce. "Izgleda mi kao da su te stare kaluđerice vodile baš turoban život. Hteo bih da ih razveselim dodajući im malo dobrog života."

Šan je zamišljala dobro joj poznate ruševine iz dvanaestog veka i pokušavala da u mislima sklopi original iz sedmog veka koji su uništili Vikinzi.

"Čudno je šta izraz *'dobar život'* znači sada", reče zamišljeno, "i šta je

značio..."

"U srednjem veku kad si ti bila kaluđerica?", našali se on. Zatim, shvatajući da je preterao, podiže kesicu i pažljivo iz nje izvuče kartonsku kutiju.

"Nego, hteo bih nešto da ti pokažem. Nešto za šta sam siguran da ćeš ga ceniti više od bilo koga drugog pošto si kako si ono rekla *konzerver*?"

"*Konzervator*", reče ona, zainteresovana i protiv svoje volje kad je Mek otvorio kutiju u kojoj je, na jastuku od zgužvanog toalet papira, počivala staklena boca od pića bez ikakvog natpisa, izbledela i jednostavna, i očigledno veoma stara. Unutar boce bila je velika sveća ne, ne sveća, nego čvrsto umotan svitak papira. Od kvašenja, a zatim i od, ne baš uspelog, sušenja, listovi svitka slepili su se u naborani cilindar. Na spoljnom listu video se tekst pisan rukom i, mada ih je Šan gledala samo na tren, način na koji je bilo napisano nekoliko velikih slova nepogrešivo je ukazivao na devetnaesti, možda čak i osamnaesti vek.

Hoću, hoću, hoću, pomislila je.

Mek je držao bocu visoko blizu njenog lica i okretao je polako tako da je svitak lagano otkrivao napisan tekst, kao na nekoj internet stranici pohranjenoj u nastarijem monitoru na svetu.

"Vidi", reče on. "Može još uvek da se pročita."

Ispoved Tomasa Pirsona, leta Gospodnjeg 1788.

Izvesno je već da je vreme moga odlaska blizu, jerbo dobra je moja žena upravo

Toliko je bilo vidljivo, ostatak teksta se gubio unutar svitka.

"Gde si ovo našao?" Prekasno; već je čula drhtaj uzbuđenja u svom glasu, i do vraga da ide! on ga je takođe primetio i nacerio se.

"Nisam ga ja našao, već moj tata. Spazio ju je u temeljima stepeništa pokraj reke koje je, po nalogu projektanata, srušeno 1959. Odneo ga je kući pre nego što su se buldožeri vratili da nastave sa poslom."

Šan ga je posmatrala kako vraća bocu na njen jastuk od toalet papira. Uzdahnula je pripremajući glas za ono što se nadala da će biti nehajan, opušten ton.

"Taj svitak bi se mogao odmotati, znaš. Mogli bismo saznati šta je to ovaj čovek ispovedio."

"Nisam baš siguran", reče Mek, žalosno milujući staklo. "Pokušavao sam ja da izvadim papire. Čak i pincetom. Ali, hartija se stvrdnula, a i ceo svitak je širi

od grlića boce. Naravno da sam mogao jednostavno da razbijem staklo, ali stvar je u tome što je ono ostalo celo sve ovo vreme, čak i kada su ga iskopavale ogromne mašine. Moj tata je bio ubeđen da je to čudo, a i jeste strava, moram priznati. Kad bih ga sad slomio, bilo bi to... kako bih rekao... na neki način pogrešno."

Šan je bila dirnuta ovim tračkom osnovnih moralnih načela koja se tiču očuvanja drevnih stvari, ali takođe i pomalo iznervirana njegovim neznanjem.

"Imamo alatke koje mogu da prerežu bocu, a da je ne razbiju", reče ona. "Mogli bismo mi da otvorimo bocu, izvučemo papire, da ih nežno razdvojimo, da ih pročitamo..."

"A ko smo to ,mi'?", blago ju je izazivao. "Ti i ja"

Šan se nasmeši rešena da mu se ne zamera. Teško joj je bilo pri pomisli da bi on mogao da zaklopi svoju kutiju sa blagom i zauvek odnese taj svitak iz njenog života. *Daj mi ga, daj mi ga, daj*, mislila je.

"Poznajem jednog čoveka koji radi na nortambrijskom univerzitetu. On bi mi mogao otvoriti bocu", reče. "Na papirima bih ja sama radila, i to ovde."

"A-ha." Zvučao je neodlučno. Hadrijan je odlutao, nestrpljiv i uvređen što ljudska bića uvek dopuštaju da nedostaje milovanja i trčanja. Opet je bio na groblju crkve *svete Meri* i proučavao pogledom bareljefne konje zauvek vezane za postolje spomenika Kedmonu konje koji su neshvatljivo podsećali na patuljaste pse u svojim kućicama.

"Pa...", reče Šan. "Šta kažeš? Smem li?"

Mek spusti ruku u kutiju i opet izvadi plen.

"Sigurna si da može sve da se sklopi? Da bude baš kao što je bilo?" Držao je bocu čvrsto, ali i i veoma nežno.

Biće od tebe dobar doktor, pomisli Šan.

"Naravno", odvrati ona. "Videće se samo tanak šav na staklu. A i njega ćemo napraviti na mestu gde nikom neće ni pasti na pamet da gleda."

Mek sumnjičavo podiže obrvu.

"Stvarno?"

A zatim ipak, bogu hvala, predade bocu. Jednog trenutka je bila u njegovim, a već sledećeg, ona je primi u svoje ruke. Koža dodirnu kožu prilikom predaje.

"Veruj mi", reče Šan, a jeza joj prođe od šake do stopala kao blaga struja u potrazi za zemljom.

Tek je veoma kasno te noći mogla da počne sa radom. Nevil, njen drugar sa nortambrijskog univerziteta koji je znao kako da raseče bocu, nije mogao da se vidi sa njom sve dok nije ispredavao sve časove te večeri, a i onda je krenuo da se izgovara kako ga čeka žena kod kuće. Šan ga je nagovorila da pozove ženu mobilnim telefonom i da joj kaže da mora na brzinu da obavi jedan poslić. Zatim ga je malo hvalila kako dobro radi sa laserom.

"Ne, stvarno, Šan, zar ovo ne može da sačeka do sutra?", bunio se Nevil dok ju je vodio do svog pribežišta, paleći svetla koja je tek nedavno ugasio.

"Ovo mene čeka još od 1788.", odgovori ona.

Satima kasnije, u privatnosti sobe "*Meri En Hepvort*", Šan je svojim prstima prekrivenim rukavicama mazila svitak papira. Bio je lagan, kao što je i pretpostavljala, zato što je izgubio dosta vlage, ali takođe i mnogo lomljiviji nego što ste nadala. Bilo kakva maštanja o tome kako će prosto da odmota listove i malo ih poravna, bila su sada potpuno neverovatna. Napredak će biti spor, promišljen i mučan kao i uvek kada nešto spašavate od razornog dejstva vremena. Ništa nije lako.

Ovaj papir je očito bio premazan sa mnogo želatina i to gustog želatina napravljenog od izdašnih količina životinjske kože, kopita i kostiju. Mora da je bio lep, gladak, sjajan papir no, voda ga je oštetila i pretvorila želatin u lepak. I šta god ga je zatim tako natopljenog ponovo osušilo, pretvorilo ga je u nešto čvrsto nalik papirnoj kaši. Bockala ga je nežno pincetom i ustanovila da je neotporan baš kao i svako natopljeno drvo.

Pomislila je kako bi trebalo da bude zahvalna: ovo blago je preživelo, a lako je moglo potpuno da se raspadne. Ali, zašto je postupak spašavanja bilo čega iz daleke prošlosti uvek morao da se tiče izvlačenja najboljeg iz nečeg lošeg? Zašto nijedna starina nije mogla da se pojavi sveža i netaknuta? Zašto svi dokumenti moraju da su oštećeni i krhki, sve vaze polomljene, svi kosturi nepotpuni, sve narukvice zardale i svi kipovi okrnjeni? Zašto su preživeli samo delići poezije koju je pisala Sapfo zašto nije preživelo sve, ili ništa?

Grickala je nokte znajući i sama da je njena trenutna razdraženost zapravo samo nervoza: uzbuđenje zbog onoga što bi mogla otkriti i strah da neće uraditi posao kako valja. Obukla je jaknu i otišla do prodavnice blizu železničke stanice

gde je kupila četiri različite vrste čokolade. Kad se vratila u hotel, već je bila pojela tri i u džepovima su joj šuškali omoti. Zastala je na pragu svoje sobe da popije jedan dobar gutljaj besplatne mineralne vode, a zatim, potpuno spremna i s blagom mučninom u stomaku, izvadi instrumente i opremu za svoj zahvat.

Sve do tri sata ujutru je gurkala ispoved Tomasa Pirsona na svetlost dvadeset prvog veka. Satima je vlažila svitak valjajući ga blago preko metalne rešetke okačene iznad tanjirića sa toplom vodom, a zatim ga ponovo zatvarala u blještavoplavi plastični omot. Papir je konačno upio dovoljno pare i malo je smekšao, a želatin je polako počeo da popušta. Tankim savitljivim nožem Šan je počela da odvajava spoljni list od svojih drugara.

Ispoved Tomasa Pirsona, leta Gospodnjeg 1788.

Izvesno je već da je vreme moga odlaska blizu, jerbo dobra je moja žena upravo ispratila doktora Kjubita i jeca dole u sobi, i zato ispisujem ove reči.

Vlakna papira bila su nadasve krhka; otpaci od kojih je papir bio napravljen mora da su bili stvarno bednog kvaliteta i loše izdrobljeni. Smeđe mastilo kojim je pisao Tomas Pirson prilično se jasno videlo na pozadini koja nije umnogome promenila boju, no opet, belina papira i nije poticala od temeljnog pranja otpadaka, već od potapanja u novi izum, (tada, 1788, jeste bio novi), varikinu. Varikina je neizbežno ostavila tragove kiseline, i kada bi Šan blago pogurala papir nožem, oslabljena vlakna vlažne površine papira pretila su da se raspadnu. I same reči su bile krhke. Galska kiselina i gvožđe sulfat, od kojih je bilo napravljeno mastilo, nagrizli su papir i napravili rupice na slovima "e" i "p".

*u sobi, i zato ispisujem ove reči. U ovih pedeset
leta moga života bio sam*

Bio je šta? Jedno vlakno je bilo prekinuto i gornja polovina jedne reči iz sledećeg reda je zato bila oštećena. Šan zastade i potapka oči rukavom. Morala bi da pusti papir da se malo više opusti i da za to vreme i ona sama odspava.

Napolju na ulici, pijani muški glas uzviknu drevnu reč spornog porekla na koju ženski glas odgovori smehom. Čin iz kog sva ljudska bića potiču bio je prizvan rečju čiji su koreni odavno zaboravljeni.

Šan spusti glavu na jastuk dok joj je jedna noga visila sa kreveta, a druga se na dušek u trzala od umora i bola. Zaklopila je oči na trenutak, samo da ih malo

ovlaži pre nego što se vrati na zadatak.

"Volim te moraš mi verovati kad ti to kažem", šaputao joj je čovek sa velikim šakama na uvo. "Zrtvovaću svoju dušu da spasem tvoju."

Glas mu je bio tako iskren, tako pun ljubavi prema njoj, da je pritisnula svoj obraz uz njgovo rame i čvrsto ga zagrlila, rešena da se od njega nikada ne odvoji.

Naravno, nekoliko minuta (ili nekoliko sati?) kasnije, glava joj se odvojila od vrata, a galebovi su vrištali.

Kasnije tog istog jutra, kada je sunce već bilo visoko nad Crkvenom ulicom, sto devedeset devet stepenika sijalo je celom dužinom do Istočnog grebena, a Šan je stajala u njihovom podnožju duboko dišući i pripremajući se za uspon. Oštar morski vazduh jeste okrepljivao, ali ju je takođe i ošamutio, pa nije mogla da se odluči da li da nastavi duboko da diše ili da već jednom krene i tako izbegne još goru situaciju. Još uvek nije bila počela da se uspinje kada ju je, nekoliko dubokih uzdaha kasnije, tako omamljenu od neispavanosti trgao glas koji je vikao:

"Ubij, Hadrijane, ubij!"

Prepoznala je Magnusov glas kako odzvanja navodno zapovedničkim tonom, ali nije videla odakle se čuo. Sve što je videla bila je velika životinja koja joj se, iskeženih zuba i lajući promuklo, stvorila odjednom na putu spremna da je sruši.

"Hej!", uzviknu Šan, što od straha, što u znak prepoznavanja. Hadrijan se zaustavi i sede dahćući od zadovoljstva. Još uvek je mrdao njuškom boje vanile, i zubi su mu još bili iskeženi, ali u molećiv, budalast kez.

"Samo bez milosti, dečko", reče Mekdotrčavajući do njih. Bio je viši i zgodniji nego što ga se sećala i opet skinut samo u najosnovnije stvari za sport. Gole noge su mu blistale na suncu, a na majici je imao veliku mrlju od znoja u obliku vrha koplja okrenutog prema dole.

"Uplašio si me", prekorila ga je kad je stao ispred nje još uvek trčeći u mestu.

"Izvini. Imam okrutan smisao za humor. Moj otac je kriv za to."

Iako je već bio crven u licu i mada je ona zbunjeno i sa prezirom posmatrala njegove stisnute šake i noge koje tabaju, nije mogao da prestane da trči u mestu. Pročitala je negde da je i to zavisnost. Postoje ljudi navučeni na vežbanje.

"Stani mirno, za ime božje."

"Kakav divan dan!", odvrati on, široko podižući ruke prema suncu i ne prestajući da udara nogama o kamen. "Hajde da trčimo preko stepenica!"

"Samo izvoli", reče ona.

"Ne, moramo zajedno!" Skočio je na prvi stepenik što je nateralo Hadrijana da, lud od sreće, pojuri napred; zatim, nakon što je prešao još koji, dotrči ponovo nazad do nje.

"Hajde da vidimo u kakvoj si formi!"

Od stida joj je bilo muka, a od njegove neučtivosti je zanemela. Ako je i primetio koliko je bila pogođena, to ga je samo podstaklo da bude još uporniji.

"Hajde tako vitka mlada žena kao što si ti", dahtao je, "sigurno može da potrči koji stepenik."

"Mek, molim te..." Njegovo laskanje bilo je okrutnije od uvreda. "Prestani."

"Samo treba da ustanoviš dobar tempo", bio je uporan. Sada je već goreo u licu, što je značilo da ga je bilo stid, ali već je bio predaleko otišao i povratka nije bilo. "Udahneš duboko... na svaka tri stepenika... šezdeset šest udaha..."

"Mek", reče ona, "meni je jedna noga amputirana."

Još na trenutak je trčao, zatim naglo stade.

"Gospode", reče, pesnica sada mirnih i spuštenih kraj tela. "Izvini."

Hadrijan je požurio da im se opet pridruži, ne ljuteći se što su ga tako prevarili. Pogledavao je u Šanino i u lice svoga gospodara pogledom koji kao da je govorio *Šta je sledeće?*

Mek je svojim ogromnim dlanom obrisao lice, a zatim to malo bolje odradio porubom majice. Mali dečko koji tako pronalazi izgovor što sakriva lice od ljutog roditelja. Predivan mladi čovek koji otkriva svoj stomak, mišićav kao na grčkoj statui.

Dubre jedno, pomisli Šan. Hoću, hoću, hoću.

"Koja noga?", upitao je Mek kad se malo povratio.

Ona podiže levu nogu i poče da je klima sve dok joj je ravnoteža to dozvoljavala.

"Dobra je to proteza", reče on najozbiljnijim doktorskim tonom koji je mogao da izvuče.

"Ne, nije", odvrati ona iznervirano. "Ruske je proizvodnje i veći deo je od drveta. Ima sto kila."

"Nisi razmišljala o tome da pređeš na plastičnu? Te su stvarno lake, a i danas..."

"Magnuse", ona ga upozori, ne znajući da li da počne divlje da se smeje ili užasno da se naljuti, "to nije tvoja stvar."

Odahnula je kad je prestao da priča o tome, iako je s teškom mukom prećutao svoje, bez ikakve sumnje, opširno znanje o veštačkim udovima ako je

"opširno" reč kojom se može opisati profesionalna upućenost u luksuzno opremljene promotivne brošure koje kompanije za proizvodnju proteza šalju lekarima.

"Izvini." Rekao je to veoma ozbiljno.

Hadrijan, željan akcije, vrpolio se između njih, crnog, paperjastog čela naboranog od preklinjanja. Šan ga je pomilovala i to joj je prijalo, pa je zato klekla i još malo ga milovala. Mek takođe kleknu i, pošto je Šan milovala glavu i vrat, on počeo da gladi Hadrijanov bok nadajući se da ona neće ustuknuti.

"Kako si izgubila nogu?", upita on nežno, ne kao lekar koji ispituje pacijenta, već kao obična osoba koja ne može da se odupre nagonu da sazna jezive detalje.

Šan uzdahnu. Nije više bila ljuta na njega, samo ju je pogodilo to kako je krajnje neprikladan glagol "izgubiti" bio u ovom kontekstu, kako je izveštačeno zvučao, i na kraju krajeva, kako prekorno. Zvučao je kao da se zamislila, pa izašla iz autobusa zaboravivši nogu, i ona sad i dalje čami negde u nekom birou za izgubljene stvari. Kao da će, kada bol u njoj bude spreman da ubije, "izgubiti" život kao što se gubi kišobran.

"Izgubila sam je u Bosni", odgovori.

U trenutku ga je zadivila.

"U ratu?", upita. Znala je da zamišlja kako je učinila nekakvo neuobičajeno junačko delo; kako je, na primer, spasila ranjenu decu iz kuće u plamenu i stradala od neprijateljske granate.

"Da, ali to stvarno nije imalo veze sa ratom", reče. "Bila sam tamo zato što mi je dečko bio novinar. Izlazili smo iz jednog kafića u Goraždu i na mene je naleteo automobil, baš tu na stazi. Za volanom je bio neki pijani tinejdžer." Razdraženo se namrštila ugledavši nevericu u Mekovim očima. "Znaš, pijanih tinejdžera ima svuda. Čak i Bosni. Čak i tokom rata."

"A tvoj dečko?"

"Šta s njim?"

"Da li je i on bio... povređen?"

"On je poginuo..."

"...Jako mi je žao..."

"...četiri nedelje kasnije. Pogodio ga je snajper. Tad me je već bio ostavio. Rekao mi je da jednostavno ne može da se zamisli sa invalidom. Mislio je da će ceo život morati o meni da se stara."

Mek napravi grimasu, osećajući krivicu zbog pripadnika istog roda koga čak nije ni upoznao.

"A eto, ti se baš odlično snalaziš", reče.

"Hvala."

"Niko nikad ne bi pogodio."

"Osim ako me ne natera da trčim preko sto devedeset devet stepenika."

"Izvini, stvarno."

Šan potapša Hadrijana po glavi. Dalje neće dopustiti njegovom gospodaru da se izvlači. *Nek se preznojava*, mislila je. U metaforičnom smislu, naravno. Svaki mišić njegovog trupa je znojem već bio ocrtan.

"Kad smo već kod kajanja...", poče ona. "Tvoja poruka u boci... tvoja ispoved..."

"Da?" Velikodušno je prihvatio promenu teme, podigavši glavu u znak poštovanja.

"Biće teže nego što sam mislila. Moraćeš da odlučiš šta ti je važnije, Mek: da znaš šta u spisu piše ili da ga zadržiš u obliku u kakvom ti se sviđa. Ako uspem da odvojim listove, to će biti sjajno. Ali ne mogu ti ih vratiti umotane u lep, čvrst svitak i stavljene u bocu."

"Pa, šta mi onda predlažeš?"

"Ništa ja ne predlažem", reče Šan navodeći ga polako baš tamo gde je htela. "To je tvoje nasledstvo, Mek. Mogla bih da zalepim bocu i vratim ti je odmah sutra."

Spazila je Majkla kako se penje uz stepenice, pa se okrenula i veselo mahnula tom jadnom, malom glupaku. Majki joj odgovori klimanjem glave, žmirkajući i skoro se spotaknuvši o sopstvene noge u pokušaju da bude nenametljiv. Videla je u njegovim kratkovidim očima da su ona i Mek za njega bili večita tajna ljubavi na koju je naleteo, koju je otkrio, i koju bi trebalo poslati stručnjacima na analizu. Taj mali, simpatični, stidljivi, čovek kako ga je samo prezirala...

"Ne znam ni sam", govorio je Mek. "Nekako je čarobno, baš takvo kakvo je..."

"Pa, postoji nešto što bismo mogli uraditi", reče ona, shvativši da je dovoljno smekšao. "Mogla bih ti od papirne kaše napraviti novi svitak i sa spoljnje strane postaviti kopiju sadašnje prve stranice. Znam šta treba učiniti sa takvim stvarima pa da izgledaju staro i izvorno. Originalni papiri bi se mogli uokviriti i pravilno održavati, pa bi tako mogao da imaš prilično dobru repliku onoga što je tvoj tata pronašao."

On poče da se smeje.

"Još malo istorijskih krivotvorina, a?"

Pogledala ga je pravo u oči.

"Hoćeš li da saznaš šta piše u ispovedi ili nećeš?"

Nije mu trebalo više od tri sekunde da o tome razmisli.

"Hoću", priznade.

Tog popodneva Šan i njene kolege sa iskopavanja pozdravili su se sa Kirom i Trevorom koji su se selili na Bliski istok. "*Jako fini ljudi*" iz severnog Velsa koji su došli umesto njih već su bili zauzeli svoja mesta bio je to još jedan par koji je bio u braku već čitavu večnost. Nosili su slične džempere i potpuno iste cipele. Sašaptavali su se tokom rada i ljubili jedno drugo u rame ili u slepoočnicu. Šan je vrlo dobro znala da su to divni ljudi, ali je ipak osećala neki neobjašnjivo jak prezir prema njima. Tako su se snažno osećali na sreću, da je čak i na svežem vazduhu Istočnog grebena taj miris bio nepodnošljiv.

Hoću, hoću, hoću.

U pola četiri, nebesa su se otvorila i nadzornik iskopa je objavio da je radu za taj dan došao kraj. Trinaestoro od ukupno četrnaest arheologa žurno se razišlo po pljusku, povijeno pod najlonskim kukuljicama i plastičnim haljama, kao gomila kaluđera koja beži pred nekim novim raspuštanjem manastira. Oni mlađi među njima hrlili su dole prema gradu, konačno slobodni da prigrle nezamislivu raskoš koju nudi moderan svet.

Šan, koja nije imala ni kišobran ni mantil, hodala je pažljivo po klizavom i nesigurnom zemljištu pazeći gde staje, dok joj je kiša prodirala kroz kožu glave i milila niz vrat.

Svaki čas bi pogledavala prema stepeništu, i sama znajući da se uludo nada da će Mek i Hadrijan doći da je vide. Naravno da neće. No, ipak je gajila bedno maštanje u kojem se Mek iznenada pojavljuje na obzorju, trčeći stepenicama prema njoj sa visoko podignutim kišobranom u ruci. Kako je to jadno bilo. Kad bi znala, *sveta Hilda* bi sva očajna vrtela glavom. Parking koji se nalazio između ruševina opatije i crkve *svete Meri*, Šan obično nije ni dopirao do svesti. Međutim, danas ju je silno nervirao dok ga je prelazila. Otkud on tu da zagađuje to sveto mesto automobilskim đubrem? Zakopane negde duboko pod ovim turobnim betonskim rovom, pod ovom benzinom umrljanom bedom što vređa oči, leže kapele i druge građevina koje su podigli rani hrišćani pre više od hiljadu godina. Šta bi moglo da ukloni svo to smeće, a da nije bomba?

Šan uzdrhta pred bljeskom sećanja, zvuk granatiranja koje je doživela u

Bosni, eksplozije i tutnjava koje je teraju da se pribije još bliže uz Patrika, dok leže na krevetu, udaljeni samo nekoliko kilometara od mesta dešavanja.

"Pretvaraj se da je grmljavina", obično bi joj govorio. "Ne može da te povredi."

"Osim ako me ne pogodi", uzvraćala bi ona.

"Ništa ne bi osetila", govorio bi on, već skoro utonuo u san.

To je laž, naravno. Ništa ne umire bezbolno. Čak i noga koju već odavno nemaš nastavlja da te boli.

Više od sat vremena je Šan bazala ulicama Vitbija tražeći nešto da pojede. Uхватило ju je bilo jedno od onih ćudljivih raspoloženja kada joj privlačno izgleda samo ono što očigledno nije dostupno. Živahan grčki ili turski restoran, sa mnogo sosova i đakonija i sa bučnim konobarima koji se dovikuju preko sale to bi je zadovoljilo. Ili možda kineski snek-bar gde služe začinjene rezance, malecne rolnice sa povrćem i mesom i vrelu supu. Ono što je sigurno znala je da joj se nije jela riba i krompirići, a baš nemaš sreće ako ti se tako nešto desi u Vitbiju.

Izlog za izlogom i ulicu za ulicom, virnula bi kroz zamagljene prozore i čitala jelovnike koje su nudili bakalar i krompir u raznim izdanjima, sa kuvanim graškom, punjenim jajima, ljutim sosom ili raznim prelivima. Na znaku koji je visio na ulaznim vratima gostione "Orač" pisalo je: "*Žao nam je, danas ne služimo hranu.*" Bistro koji joj je na prvi pogled ulio nadu, bio je zatvoren sve do večeri. Indijski restoran kod stanice je bio odličan, ali tamo je jela juče, a osim toga, sada je želela nešto na šta ne mora da čeka.

Na kraju je naručila palačinku sa bananom i sladoledom u jednom kafiću na suprotnoj obali reke. Palačinku su poslužili ispunjenu, a ne prelivenu sladoledom, i jelo je već bilo mlako kad ga je zasekla tupim nožem. Ne želeći da dozvoli da se palačinka potpuno ohladi, jela je prebrzo, i posle joj je bilo muka.

Da je jedna od kaluđerica svete Hilde, mislila je, za večeru bi imala hleb i vino i jela bi u društvu prijatelja. Prstom bi nacrtala krug u vazduhu i neko bi joj nečujno dodao nešto celo, i ne bi bilo ovih glupih najnovijih hitova koji joj trešte u uvo.

Samo ti sanjaj.

Platila je palačinku i preko mosta krenula nazad prema hotelu, dok ju je, povrh svega, još uvek progonila maštarija o tome kako Magnus odjednom izranja ispred nje sa visoko podignutim kišobranom u ruci.

Mora koju je Šan imala sledećeg jutra bila je unapređena varijanta uobičajene. U ovoj verziji, imala je samo nekoliko dragocenih sekundi da pronađe svoju odsečenu glavu koja se otkotrljala i da je ponovo postavi na vrat, pre nego što drhtavi nervi i arterije ne izgube sposobnost da se ponovo ujedine. Svest ju je polako napuštala i nije mogla da vodi svoje obezglavljeno telo, pa je slepo tražila i preturala po podu sobe, dok joj je krvavi vrat izgledao kao da iz njega viri mnoštvo gusto zbijenih makarona koji usisavaju vazduh. Glava joj je ležala pored otvorenih vrata, tako blizu strmih stepenica, sa očima koje su treptale i osušeni usana koje je lizao žedni jezik. S tupim udarom, Šan se probudi na podu pored kreveta.

Stvarno gubim razum, pomisli.

Opet, kad bi sve to posmatrala s lepše strane, mogla bi da kaže da je spavala prilično dobro i neuobičajeno dugo. Kroz prozor je dolazila topla žuta svetlost sunca i nežno treperila od pokreta galebova koji su klizili po krovu. Vrištanje je prošlo i sada će dole biti poslužen doručak. Što je bilo najlepše od svega, sinoć je fino napredovala na ispovedi Tomasa Pirsona.

Pre spavanja je uspela da oslobodi celu spoljašnju stranicu. Pored onih slova "o" i "e" koje je izjelo mastilo, drugih nezgoda nije bilo; krajnje pažljivo je nastavila rad, ne obraćajući pažnju na bol u želucu i na... šta god da joj je ona izraslina u levom kuku. Bila je sve izraženija i sve bolnija, ali Šan nije dozvoljavala da je to plaši. Kada je konačno izašla iz one bolnice u Beogradu, osećajući kako joj se svaki nespretni korak odbija kroz postavljeni odlivak proteze, svečano se zavetovala da nikad više neće ležati u bolnici, nikad. Taj zavet nije nameravala da prekrši. I ako je stvarno osuđena da uskoro umre, bar će umreti znajući da je uradila dobar posao što se ove ispovedi tiče.

Žurno naškraban prepis onoga što je do sad uspela da odmota ležao je na slobodnom jastuku njenog kreveta za dvoje. Šteta što je morala da ga napiše na jeftinom malom blokčiću sa glumicom iz *Ratova zvezda* na koricama, ali to je bio jedini papir za pisanje koji je sinoć imala na raspolaganju, a bila je tako nestrpljiva da podeli tajne Tomasa Pirsona sa Mekom, da prosto nije mogla da sačeka da nabavi nešto drugo. Biće na sedmom nebu kad ovo vidi. Odmah se videlo da je on jedan od onih muškaraca koji vole dobro misteriozno ubistvo.

Pokupila je sa poda suknu koju je juče nosila i podigla je prema svetlosti. Bila je i više nego zrela za pranje; danas će obući nešto novo. Da proslavi prvu stranu.

Celim putem do posla osećala je kako joj jeftini mali blokčić s Ratovima zvezda prosto gori u džepu jakne, a uši je načulila iščekujući zvuk Mekovog glasa ili Hadrijanovog brektanja. Međutim, ništa od toga nije začula pa se pridružila svojim kolegama da zajedno kopaju zemlju u potrazi za ljudskim ostacima.

Za vreme ručka otišla je dole do kioska i provirila u svet izvan granica opatije. Ničeg nije bilo. Razmišljala je i o tome da ode da poseti Meka u ulici Logerheds jard, ali to joj se ipak učinilo pogrešnim korakom.

Najzad, mogao bi i da me ubije, pomislila je zatim zatreptala šokirana tom idejom. Kakva pomisao! Ipak, sačekaće da on dođe njoj.

Vratila se do ruševina. Lepo vreme je mamilo posetioce i to ne samo turiste, već i decu radnika "*Engleskog nasleđa*". Bobi i Džemajma, sin i ćerka jednog od radnika u kiosku, trčali su oko ruševina vrišteći od smeha. Dečak je imao sedam a devojčica šest godina, a deca u tom dobu nisu baš nešto zabrinuta oko toga što bi lupanje nogama moglo da ošteti ostatke kamenih postolja razbacane po travnatom brodu opatije. Zapravo, bili su toliko mali da su mogli i da se poljube, a da ne brinu o posledicama.

"Zdravo, Bobi! Zdravo, Džemajma!", pozdravi ih Šan, mašući.

Deca su se igrala pored iščezle crkvene riznice tako što bi legla, a zatim naglo skočila i počela nezgrapno da se okreću.

"Šta to radite?", upita ih Šan.

Ošamućena posle još jednog okretanja, Džemajma je nesigurno stajala na nogama; Bobi je ležao u neobičnom udubljenju na pravougaoniku od kamena, zureći u nebo.

"Oćemo da vidimo kako će žena da skoči", objasnio joj je.

"Koja žena?"

"Žena duh koja skače s vrha." Šan pogleda u pravcu u kojem je Bobi svojim prljavim prstom pokazivao i vide lukove opatije koji nisu podupirali nikakav krov. "Tripot se okreneš, onda legneš u grob, i onda je vidiš."

"I jeste li je videli?"

"A-a", reče Džemajma. "Nismo se dovoljno brzo okretali."

Zatim oboje otrčaše smejući se.

Šan pogleda udubljenje u kamenu pitajući se zašta je služilo pre nego što je postalo igračka-sarkofag za sujevernu decu. Zagleda se potom u lukove opatije, zamišljajući ženu kako se po njima kreće, mladu ženu u belo haljini koja lebdi za

njom i bosim nogama koje, sigurno kao i kod svakog mesečara, hodaju po žici od kamena.

"HAŠ!"

Šan se na smrt uplaši kad pas odmah do nje lanu u znak pozdrava. Od iznenađenja je izgubila ravnotežu i, na Hadrijanovo veliko oduševljenje, morala je da odigra jedan mali ples da bi je povratila.

"Ne, stvarno, Hadrijane", prekorila ga je. "Ko te je naučio da to radiš?"

"Verovatno moj tata", reče Mek lagano im se približavajući. Nosio je crne farmerke i sivu "Nike" duksericu sa rukavima podvijenim do laktova; nikad nije bolje izgledao.

"Tako treba, okrivi preminule za sve", reče Šan.

"Ali to je istina", negodovao je. "Ja sam samo staratelj kome je dopalo da se brine o problematičnom siročetu. Zar nije tako, Hadrijane, a?" I potapša psa po leđima snažno, skoro kao da ga udara.

"Nisi morao da platiš 1,70 funti da bi me video", reče Šan. "Izašla bih ja nakon određenog vremena."

On se nasmeja.

"Ma, zaboravi na to. Hoću da znam o čemu je ispoved."

"Mogu da uradim samo po jednu stranu na dan", upozori ga ona.

"Daj šta daš."

Ona izvuče blokčić iz džepa jakne, bkrenu stranicu sa princezom Kako-se-ono-zvaše i istog trenutka poče naglas da čita:

Ispoved Tomasa Pirsona, leta Gospodnjeg l 788.

Izvesno je već da je vreme moga odlaska blizu, jerbo dobra je moja žena upravo ispratila doktora Kjubita i jeca dole u sobi, i zato ispisujem ove reči. U ovih pedeset leta moga života bio sam lovac na kitove i, od skora, trgovac uljem; svojoj sam porodici pružio onoliko koliko sam mogao, a Gospodu sve čime bi mu se zahvalio. Svi koji me znaju, znaju da sam čovek koji nikome ne bi naškodio.

Ipak, dok idem u susret svome Tvorcu, jednu jedinu uspomenu On pred mene meće; jedan strašni prizor me On tera da opet proživim. Iako su sada hladne od groznice, moje šake kao da obliva toplina, toplina sa mesa njenog vrata moje voljene Meri. Tako tanak vrat to beše, tako divno izvajan; stao je u moje velike šake kao uže sidra.

Isprva sam hteo samo da je zadavim da joj napravim po grlu belege koje bi sve govorile. Iako je upropašćena već bila, nisam je mogao upropastiti još više; hteo sam da učinim samo ono što će je poštediti gneva varoši i pribaviti joj mesto među blaženima.

Stoga sam rešio da je samo zadavim. Ali...

Podigla je pogled prema njemu.

"Ali?", on je podstaknu.

"To je to, za sad. Stranica i još nešto malo."

Mek zabaci glavu i suzi oči koncentrišući se.

"Možda je verovao da je ona vampir", reče ubrzo. "Možda ju je zadavio dok je spavala, verujući da će joj izrasti očnjaci kad izađe sunce."

"Nisam baš sigurna", uzdahnu Šan.

"Pa, Vitbi i jeste Drakulin grad, zar ne?"

"Godine 1788. nije bio", reče ona, suzdržavajući se od malo žešće kritike.

"Znam ja vrlo dobro kad je roman napisan", progundā Mek. "Ali, možda je Brem Stoker bio kako se kaže, inspirisan time kako su svi u Vitbiju slepo verovali da vampiri postoje."

"Ne verujem. Mislim da su ljudi iz Vitbija više brinuli o tome da li će im se muškarci podaviti u Severnom moru nego o krvopiji iz Transilvanije koji vitla po gradu obučen u crni plašt."

"Ali, moraš priznati da su ljudi u Jorkširu u osamnaestom veku bili prilično sujeverni, je l' tako?"

"Ja tada još nisam bila rođena, verovao ti ili ne. Ali mislim da možemo biti ubeđeni da, ako je i udavio nekog, naš čovek Tomas Pirson nije to uradio zbog priče koju još nije ni bio napisao pisac koji nije ni rođen ovde."

Mekove oči se malo zamagliše, kao da se nečega setio.

"Tata mi je jednom na groblju crkve *svete Meri* pokazao grob grofa Drakule. Imao sam šest godina tada."

"Nevaljao čovek. Jesi li se uplašio?"

"Prestravio sam se; danima sam imao noćne more. Ali mi se baš svidelo. Ništa nije uzbudljivije od straha, je l' tako?"

Šan zbunjeno spusti pogled.

"Ne bih znala reći."

"Pa, dobro, možda jedna stvar jeste", priznade on. Glas mu je bio blag, dubok, dobronameran; u njemu se nepogrešivo nazirala crta bezobrazluka.

"Slušaj", reče Šan, porumenevši. "Što mi ne bi pokazao taj grob?"

Groblje na Istočnom grebenu jeste bilo konačno zemaljsko prebivalište za stotine ljudi, ali za Hadrijana je ova široka poljana bila sam raj. Jurio je preko zelenila i preskakao nadgrobne spomenike kao da su prepone postavljene posebno za njega, kao one fine crne kutije na plaži namenjene samo đubretu koje ostaje iza pasa. Imao je ogromno igralište koje je trebalo istražiti, pa je sa zadovoljstvom dopustio gospodaru i gospodarici da nastave sa onim zbog čega su došli, šta god to bilo.

"Nisam siguran da ću uspeti da ga pronađem posle toliko godina", reče Mek, zaklanjajući oči svojom glomaznom desnom šakom.

"Zamisli da si opet onaj mali dečak koji ovuda hoda", predloži mu ona.

On se nasmeja i podiže stopalo sa cipelom broj 47.

"Mora da se šališ."

Oboje su se, u potpuno isto vreme, setili trenutka kada je ona na stepeništu podigla svoju veštačku nogu da mu je pokaže. Trenutka kada je sve saznao, i kada joj je po njegovom pogledu postalo jasno da zamišlja njeno telo i da se pita kako bi se osećao kada bi ono potpuno golo ležalo pored njega.

Posegnuo je da je dodirne i stavio joj ruku na rame.

"Slušaj, sve je u redu", reče joj.

Skrećući pogled sa njega, ubrzala je hod.

"Mnogi od ovih grobova su prazni, znaš?", objavi ona oštrim, profesorskim tonom. "Mornari bi se udavili u moru, nikada ih ne bi našli, pa bi porodice napravile sahranu, postavile spomenik..."

"A-ha, opet malo istorijskih krivotvorina..."

"Uopšte nije tako. Ovde se radi o očuvanju posebne vrste istorijskog nasleđa o dokazima tuge onih koji su voleli."

Mek nije izgledao naročito ubeđen u to.

"Nisam ti ja neko ko mnogo tuguje, Šan. Sahrani mrtve i nastavi sa životom, to ti je moj moto."

Ona zadrhta ni sama ne znajući zašto. Nije mogla da se seti da li ga je ikada do sad čula kako joj izgovara ime. Zbog načina na koji ju je obojio zvukom, zbog toga što ju je malo zadržao na jeziku, reč "*Šan*" je zazvučala kao uzvik zadovoljstva.

Lutali su još oko pet minuta, ali nisu uspeali da nađu neobeleženi grob za koji je Mekov tata rekao da je Drakulin. Ono što jesu našli je nešto o čemu je Šan čitala u nekoj knjizi: par spomenika koji su bili jedan pored drugog jedan je bio ovalna ploča, dok je drugi bio malecna uspravna minijatura za koje su bezbrojne

generacije dece bile uverene da obeležavaju grobove *Hamptija Damptija* i *Tome Palčića*.

"To mi moj tata nikad nije rekao", reče Mek.

"Eto, sad možeš još i za to da ga kriviš."

Krenuli su po Hadrijana koji je po celom polju veselo iskopavao gomilice zemlje. Šan je u prolazu pogledavala oronule spomenike i nailazila tu i tamo na pokoje neobično ime koje je još uvek moglo da se pročita. Vlaga i vetar vekovima su brisali tanko urezane detalje i nije bila voljna da ih pažljivije proučava, pa je postajala probirljiva. Ali odjednom kao da se probudila i od silnog iznenađenja se spotakla unazad.

"Evo našeg čoveka!", viknula je. "Mek! Evo ga naš čovek!"

Brzo se stvorio pored nje Hadrijan takođe. Pred njima je, pomalo ukoso, stajao visok spomenik na kome je jasno pisalo

TOMAS PIRSON,

lovac na kŕitove i trgovac uljem.

Po onome što je pisalo u ostatku teksta, bio je muž Ketrinin i otac En i ... nečitljivo. Kao što je i predvideo u ispovedi, umro je 1788. godine, ali dalje nije bilo ni pomena o nečemu što je uradio, a što bi moglo da izazove kajanje. Nije čak pisalo ni "*Bog neka mu dušu prosti*".

Otkriće Pirsonovog spomenika podstaklo je Meka da krene da istražuje i druge grobove i muči se sa jedva čitljivim natpisima. Činilo se da mu je tek sad postalo jasno da je njegovo blago-u-boci bilo nešto više od neobične relikvije da je ono još uvek povezano sa celim svetom.

"Pitam se da li je i njegova žrtva ovde negde", mrmljao je krećući se od spomenika do spomenika. "Meri... Meri... Da je samo imala neko neuobičajeno ime..." Pognuo se da bliže pogleda jedan epitaf, naglas čitajući delove koji su mu se učinili zanimljivim. " *...u trideset četortoj godini života...* ' Ali ne piše od čega je umrla... Šteta..."

Nešto u njegovom ponašanju ljutilo je Šan.

"E, pa, doktore Magnuse, ovo i jeste groblje, a ne mrtvačnica u bolnici. Ovi spomenici su postavljeni u nečiju slavu, a ne da bi zadovoljili tvoju radoznalost."

"Ne razumem, kako to sad moju radoznalost?", odvrati on uvređeno. "Ko od nas dvoje provodi vreme iskopavajući mrtve i tražeći im kosti?"

Šan se okrenu na peti i pođe.

Njihove prepirke bile su nagonske radnje koje nisu mogli da izbegnu. Poslednjoj osobi sa kojom se toliko prepirala je na kraju obećala da će ga voleti

do smrti da ne spominjemo to što je išla sa njim u ratno područje i što ga je zaštitila od udara automobila. Za nju više nije bilo nade; srljala je u propast.

"Nemoj da se svađamo oko nevažnih stvari", reče on kad ju je sustigao. "Hajde da te vodim na ručak."

Pokušala je odbije poziv, međutim Hadrijan je sad već bio pored nje i svojom paperjastom njuškom joj dodirivao suknju nadajući se maženju. Dopustila je da joj se ruka spusti na njegovu glavu i osetila kako mu se lobanja privija uz njen dlan. Nešto joj zaigra u stomaku.

"Možemo popiti čaj u *'Misiji'*", reče ona. "Tamo dozvoljavaju da se uvedu i psi."

"U *'Misiji'*?"

"*'Misiji i sedištu pomoraca Vitbija'*. Imaju i bar."

"Nemoj biti smešna odvešću Hadrijana kući, pa idemo u pravi restoran."

Odlučna u nameri da se ne prepire sa njim, ona reče:

"U redu, onda: indijska hrana."

No, on se namršti:

"Čekaj malo da razmislim."

"Ne sviđa ti se indijska hrana?"

"Radije bih nešto... neobičnije."

Duboko je uzdahnula kad su krenuli da se spuštaju niz sto devedeset devet stepenika.

"Sa istorijske tačke gledišta", poče ona, pokušavajući da ubedi sebe da se ona to ne prepire, već samo izlaže svoje interesantno zapažanje, "šta bi to moglo biti neobičnije od indijske hrane u jednom ribarskom gradiću u Nortambriji?"

"Znaš na šta sam mislio", odgovori on. "Indijski restorani po malim gradovima... to je tako... seljački."

"E, pa, na selu smo, za boga miloga!", obrecnu se ona. "Nismo u Londonu."

"Opa", reče on. "Nisam upoznao još nikog ko govori *'za boga miloga'* čak i kad je spreman da me odalami."

"Pa? Da li sam zbog toga slatka?"

"Jesi, slatka si. I danas si se baš lepo obukla. Izgledaš sjajno."

Šan je osećala kako joj lice gori. Kad je jasnije shvatila njegove komplimente, shvatila je i da je bio u pravu. Bože dragi, stvarno se jeste jutros posebno pažljivo obukla i očešljala. Otmena suknja, čarape i čizme potpuno su se slagali i, dok joj se rumenilo širilo dalje po telu, setila se da joj je izrez na bluzi koju je odabrala bio, po prvi put nakon mnogo godina, dovoljno dubok da joj se vidi ključna kost.

"Ovaj... slušaj", reče ona kad su bili na samo nekoliko koraka od Crkvene ulice, "sad sam se setila: nemam ja vremena da idem u restoran. Trebalo bi za par minuta da nastavim s radom."

Zurio je u nju otvorenih usta, očigledno iskreno razočaran.

"Onda se vidimo večeras."

Brzo je razmišljala; grlo joj se steglo, kao da je neko davi.

"Večeras ću raditi na sledećoj strani tvoje ispovedi", izgovori ona bez daha.

Nekoliko trenutaka su tako stajali tamo, oči u oči. Onda se on nasmeši i, priznajući poraz, spusti pogled prema zemlji i pusti je.

"Neki drugi put", reče, zatim zakorači preko kaldrme i pozva Hadrijana da mu se pridruži. Hadrijan se još jednom okrenu ka Šan, a onda potrča da se pridruži svom staratelju i brzom reci turista, domaćeg stanovništva i manje lepih pasa.

Za promenu, u Šaninom snu sledećeg jutra nije bilo noža. Čovek ju je ljuljao u svom naručju, jednom rukom joj podupirući leđa, a drugom joj gladeći kosu. Međutim, nije to baš bio veseo san: kosa joj je bila mokra i lepljiva od neke tečnosti nalik šamponu za koju se posle određenog vremena ispostavilo da je njena krv. Zapravo, bila je sva njome prekrivena, a bio je i on.

"Nosiću te preko sto devedeset devet stepenika", tiho joj je pevao slomljenim glasom. Oči su mu bile gotovo usijane od ljubavi i žalosti, a na obrvama su mu svetlucale kapljice krvi. Izgledao je kao Magnus, ali nije bio on. "Nosiću te preko sto devedeset devet stepenika", i dalje joj je obećavao.

Pokušala je da govori, da ga uveri kako razume zašto je uradio to što je uradio, ali iz dušnika su joj izlazili krvavi mehurići, a jezik joj se kočio.

Ovaj put je nije probudila nikakva vremenska promena, već samo žeđ i potreba da ide u toalet. Da bi ubila bol u "*najskrivenijim delovima tela*", sinoć je popila pola boce vina, i izgleda da je taj trik uspeo: toliko ju je sada bolela glava, da nije ni bila svesna izrasline u butini.

Kosa joj je bila lepljiva i osetila se na alkohol; oprala ju je u lavabou, skoro očekujući da voda kojom je ispere bude crvena. Vene u slepoočnici bučno su joj lupale dok je spirala šampon i pokušavala da napipa peškir. Tek tada joj je sinulo da se verovatno napila dok je radila na ispovedi.

Druga strana je još uvek ležala na stolu pritisnuta pravougaonikom od providne plastike. Detaljno i nestrpljivo je proučila izborani list papira i izvijene linije od mastila na njemu. Koliko je uspela da vidi, nije bilo dodatnih oštećenja

pored onih koja su već postojala dok svitak nije došao u njene ruke.

Pogledala je zatim u blokčić sa *Ratovima zvezda* u kojem je pribeležila prepis. Rukopis je bio potpuno čitljiv čak možda i uredniji nego kad je skroz trezna.

Otišla je nazad u kupatilo da osuši kosu i namesti frizuru.

U vreme ručka, u istom onom kafiću na zapadnoj obali gde joj se slošilo od palačinke, Šan je naglas čitala iz svog blokčića, dok je Mek predano slušao. Toliko se pribio uz nju da mu je obraz skoro dodirivao njeno rame, no, opet, u kafiću je bilo prilično bučno s obzirom na to da je osoblje zajedno sa ostalim mušterijama gledalo američke sapunice na televizoru postavljenom visoko na zidu.

"Stoga sam rešio da je samo zadavim", pripovedala je Šan, dok su iznad nje trećerazredni glumci pokušavali da uvere gledaoce kako su sad oni strašno ljuti.

Ali, Bog nek mi oprost, prsti mi onemoćase i ne ostaviše beleže po njenom mesu, ili barem ne ostaviše one koje nisu očas izbledeli. Ove iste ruke, koje su duboko prosecale kožu kita, koje su dizale bačve teže od čoveka; ove ruke koje su mogle, čak i docnije kad sam postao slab, da raspolute cepanicu samo jednim udarcem sekire te ruke nisu mogle da po njenom bledom i nežnom vratu ostave masnice koje bi je spasle. Činilo mi se da joj čujem glas, glas već osuđen da prebiva u pustoši pakla, kako me doziva, kako me preklinje da delam pre no što bude kasno i nju nadu, nagu i spremnu da ode među proklete. Ništa, osim mene, nije stajalo između njene bespomoćne duše i zle sudbe. Ostah još samo časa da je prekrijem ćebetom, a onda požurih da dograbim nož

Šan spusti blokčić i podiže solju sa kafom.

"A-u", reče Mek uz široki kez. "E, to ti je pravi *coitus interruptus*..."

Pijuckala je topli napitak, mučena svojom nesposobnošću da proceni koliko je prikladna ili odvratna ova primedba bila. S jedne strane, bio je to bljesak dovitljivosti koji bi samo preterano čedni mogli zameriti (na kraju krajeva, on jeste bio doktor), a opet, s druge strane, bilo je to užasno, sramotno neprikladno. S jedne je skrenula na drugu stranu, trenutak je prošao i ona nije ništa rekla. Tako je bilo i kad je bila sa Patrikom; uvek je dozvoljavala da se njena moralna načela rasprše pred njegovim.

"Znaš šta bi mi trebalo da uradimo?", reče on, ubadajući viljuškom komad torte od čokolade. "Trebalo bi da prodamo ovu priču novinama."

Mi?, pomislila je pre nego što je odgovorila:

"Novinama? Kojim novinama? *Vitbi Gazeti*?"

Samo par minuta pre toga listao je besplatne lokalne novine koje su našli na stolu i ismevao, na taj samozadovoljni londonski način, imena lokalnih mesta, kao na primer *Frajap*, a zatim i smišljao besmislene vesti za *Gazetu*, kao što je ona o epidemiji psitakoze među domaćim golubovima.

"Glavni inspektor Dabar trenutno istražuje tvrdnje da je smrtonosnu bakteriju od jednog nesavesnog doktora", naglasio je, bezizražajnog lica, "kupio gospodin I-baj-gam iz "Kluba letača Vitbija", da bi sproveo u delo svoj lukavi plan o osujećivanju konkurencije primenom biološkog rata."

Smejala se i protiv svoje volje.

"Ti nisi baš nešto ambiciozna, je l' tako?", počeo sad on nju blago da omalovažava. "Mislio sam na veliku sliku u boji u dodatku nekog od najčitanijih listova u *Sandey tajmzu* ili možda *Telegrafu*."

Njegova snishodljivost ju je dovela do besa; osećala je da, posle svega što je videla dok je bila sa Patrikom, nije baš bila potpuno nevina kad je u pitanju taj veliki, zli svet novinarstva.

"Ti stvarno misliš da je njih briga? Pogledaj samo kako su zanemarili naše iskopavanje u opatiji. Da bi pridobio interesovanje nekog važnijeg lista ovih dana, praktično bi morao da iskopaš okrugli sto kralja Artura ili neki nepoznati Šekspirov komad."

"Ne verujem. Ovde je u pitanju ubistvo. A ubistvo se dobro prodaje."

Znala je da je bio u pravu, ali bila je primorana da nastavi s njim da se prepire. Bilo joj muka od pomisli na to da bi njen predivni rukopis iz osamnaestog veka, koji je s tolikom ljubavlju odvajala samog od sebe, neko mogao da stavi na stranice dodatka nedeljom koji ionako svi bacaju.

"To je veoma, veoma zastarelo ubistvo", reče, nadajući se da će ga njen cinični, šaljivi ton malo smekšati. "Davno mu je prošao rok trajanja."

On se nasmeja i nagnu se preko stola gledajući je pravo u oči.

"Ubistvo nikad ne zastareva", reče joj i, još malo se nagnuvši, poljubi je u obraz, tik uz ivicu usne.

Šan zatvori oči, moleći se za uputstvo kako da odgovori. Bilo bi strahovito staromodno kad bi ga ošamarila, a osim toga, i plašila ga se. Takođe, to bi moglo da uništi jedinu šansu koja joj je preostala da bude srećna, pre nego što rak odluči da joj je vreme isteklo.

"Hadrijan će biti usamljen", reče. "Bolje da odeš i da ga spaseš."

Tog popodneva, Šan je otišla ranije sa iskopavanja, rekavši Nini da se oseća kao da će dobiti grip. Nina je ispitivački pogleda i reče:

"Jeste, uopšte ne izgledaš dobro", što nije bilo baš ohrabrujuće, s obzirom na to da je slagala što se gripa tiče. Istina je bila da ju je izraslina u butini toliko bolela da je jedva mogla da radi, pa se nadala da će se bol malo smiriti ako prestane da kleči kod parcele koja joj je dodeljena i smanji pritisak na drvenu nogu.

"I mene nešto boli grlo", reče Nina. "Valjda nije kuga, a?"

Šan se s naporom vratila do grada. Cela karlica ju je bolela: činilo se da se taj podmukli bol kao mreža širio iz same srži izrasline. Bilo je to jezgro zloćudnosti ovenčano korenjem i viticama, kao krompir koji je predugo stajao u ostavi tiho se u tami preobražavajući. *Fibroza. Metastaza. Diseminacija.* To su reči čije bi značenje samo lekar pobliže znao.

Na putu do hotela je kupila bocu brendija i kutiju lekova protiv bolova, a zatim se vratila i po ogromno pakovanje čokolade. U miru svoje hotelske sobe, u redovnim intervalima je uzimala po malo od sva tri i radila na sledećoj stranici tajnog testamenta Tomasa Pirsona.

"U redu", reče Mek sledećeg dana, željno se naginjući unapred. "Da nastavimo gde smo stali, važi?"

"Važi." Duboko je uzdahnula i pluća joj ispunila vazduh s mora.

Dogovorila se s njim da se nađu na pola puta preko sto devedeset devet stepenika, na istoj onoj klupi gde su prvi put sedeli zajedno. To mesto bilo je podesnije od nekog kafića ili restorana; odatle nije morala tako dugo da se vraća do mesta iskopavanja, a jabuka koju je ponela u džepu iz trpezarije hotela, bila joj je sasvim dovoljna. Voće je verovatno bilo najrazumniji izbor obroka za nekog ko pati od mamurluka, i već je sebi obećala da čokolada više neće preći preko njenih usana ni u jednom ni u drugom pravcu.

Uz to, i vreme je danas bilo sjajno i mogli su da sede napolju, što je značilo da će i Hadrijan biti sa njima, a Hadrijan joj je toliko nedostajao juče.

A i manji su izgledi da je Mek poljubi na javnom šetalištu. Znači, tako će odložiti ono neizbežno.

"Ostali još samo časak da je prekrijem ćebetom, a onda požurili da dograbim nož", počeo Šan da kazuje iz svog blokčeta. Hadrijan odmah molećivo

položi šapu na njeno koleno na njeno desno koleno, ono koje je bilo od krvi i mesa da joj skrene pažnju na to da je prestala da ga miluje. "Joj, Hadrijane, izvini", reče razneženo, češkajući mu krzno oko glave. "Baš sam loša majka..."

"Dobro, dobro", progundā Mek nestrpljivo. "Preživēće. Čitaj."

Podigla je svoj blokčić sladeći se tom trunčicom moći koju je nad njim imala jedine moći koja joj je preostala, pre nego što mu se potpuno prepusti.

Ostah još samo časaĳ da je prekrijem ćebetom, a onda požurih da dograbim noų isti onaj noų koji sam koristio za mnoštvo bezazlenih radnji rezanje užeta, rasecanje ribe, guljenje voća, skidanje masti sa ĳita. Uveren da sam u ĳući sam, sidoh neobazrivo niz stepenice, i u salonu me zateće naša En i upita, oće, šta vam treba? Pohitaj na pijacu i nadi majĳu, ja joj reĳoh. Ipaĳ nam neće trebati šunĳa, setih se upravo da je ĳasapin Finć reĳao da će nam dati jednu umesto para koje je duųan za ulje. I ona otrća, ųiva bila.

Nadoh noų i vratih se u sobu istu ovu sobu gde sada ispisujem ove reći. Ućinilo mi se da se Meri pomerila sa mesta na ĳom sam je spustio puzeći prema vratima ali ĳad joj izgovorih ime, ona ostade nepomićna. Još jednom je pribih uz grudi, ljuljajući je ĳao ćeljade. ĳaĳo sam ćeznuo da je poštećim noųa! Upitah sebe da li imam snage da je izbijem na mrtvo ime mesto toga, da joj pesnicama probijem meĳu lobanju i da joj polomim rebra ĳao da su dećija? Priznadoh da nemam. I taĳo, ne ćasih više, nego je nagnuh nad lavorem za umiranje i zarih joj sećivo duboĳo u vrat, odvajajući joj meso od ĳostiju. Krv iz nje poteće ĳao talas, ĳao talas blistave rumeni koji odeva njeno golo telo.

Šan podiųe pogled. Mekove oći sijale su od uzbućdenja, a ogromne šake pobelelih zglavaka pridržavale su mu bradu. Silno je ųelela da mu donese najnoviju epizodu, zato što je znala da će upravo tako na njega uticati. Ali sad, ĳad je ugledala taj pogled u njegovim oćima, osetila je stid.

"To je to", reće ona, nelagodno se smešeći. "Samo toliko sam stigla da uradim. ĳad bi samo znao koliko me je i to koštalo..."

Povukao se i naslonio na leća, dopuštajući da se prića koju je ćuo malo slegne.

"A-u", uzdahnuo je. "Ovaj tip je izvorni, autentićni psihopata iz osamnaestog veka. *Hanibal Lekter* u košulji sa volanćićima."

"Ko je *Hanibal Lekter*?"

"Ma, daj! Najomiljeniji serijski ubica na svetu! Hoćeš da kaųeš da nikad nisi gledala film *ĳad jaganjci utihnu*?"

"Baš lep naziv", reće ona, odgovarajući na Hadrijanove molbe da ga pod

hitno ponovo pomazi. "Zvuči kao naziv slike nekog preraphaelitskog slikara, poput Vilijama Holmana Hanta ili njemu sličnih."

"Ko je Vilijam Holman Hant?"

Nekoliko trenutaka su oboje ćutali, dok je Šan mazila Hadrijana, a Mek posmatrao kako pas mahnita od sreće u njenim rukama.

"Nego, ovaj naš čovek Tomas Pirson", počeo on, kad je konačno, na njegovo veliko iznenađenje, Šanino lice nestalo u Hadrijanovom krznu na boku. "On je prava zvezda, ne shvataš? Mogao bi proslaviti Vitbi širom sveta modernog sveta."

Šan izroni trepćući.

"Kako se ne umoriš", počeo da ga izaziva, "od te oh-tako-moderne opčinjenosti psihopatama i grozomornim delima? To ne može biti dobro za nas za nas kao kulturu, mislim. Hranimo se ludošću i surovošću."

"Zapitaj se, Šan, da li je ikada bilo drugačije? Ludost i okrutnost su oduvek bili glavni obrok na meniju istorije." Nasmehi se zatim, zadovoljan što bi kao primer mogao, pored toliko mnogo drugih stvari, da navede i Hitlera i De Sada.

Tražeci inspiraciju, Šan odvrati pogled od njega i zagleda se prema rtu.

"Pomisli samo na svetlu Hildu koja je ovde osnovala prvobitni manastir", reče. "I to mnogo pre nego što se Vitbi uopšte tako zvao. Pomisli na tu posvećenost, na tu puku duhovnu snagu uloženu u ovo mesto. Mali izvor molitve smešten na vrhu litice pored divljeg mora. To je ono što je po meni uzbudljivo mnogo uzbudljivije od serijskih ubica."

"Krasno, krasno", reče on, ismevajući tako pripadnike više klase i njihovu omiljenu reč. "Ali, zaista, Šan, siguran sam da je i tvoja sveta Hilda bila prilično izopačena."

Ona se besno okrenu ka njemu, uplašivši Hadrijana tim naglim pokretom.

"Otkud bi ti to mogao da znaš?", prasnu, a jadni pas se šćučuri između njih.

"Čitao sam ja dosta o tome", uzvratila on. "Nisi znala da mi noću, kroz otvor za poštu, dobre vile ubacuju knjige iz istorije? To ti je kao otvoreni univerzitet, neverovatno šta sve možeš da naučiš. Imaš potpuni pregled verskih fanatika u Engleskoj, i to sa ilustracijama u boji. I precizno uputstvo o tome kako treba da se bičuješ."

"Uopšte se ne trudiš da razumeš te ljude! Samo zato što se nisu vozikali kolima i pričali mobilnim..."

Podigao je ruke, baš onako kako je i Patrik to radio, i uzviknuo:

"Gospode bože, kakve li arogancije! Po tvom mišljenju, da sam malo bolje

obrazovan, ja bih uvideo kakve su zapravo dušice ti luđaci bili. E pa, pročitao sam ja svoje knjige iz istorije i svoje ulickane brošure, da znaš. I što se tiče tih kaluđera i monaha i igumanija, neki od njih možda i jesu verovali u ono što su radili, ali njihova filozofija je prava glupost. Sve se svodilo na mržnju prema ljudskom telu. Na mržnju prema prirodnim težnjama, i mržnju prema zadovoljstvima. Samo pomisli na njihov ustaljeni red, Šan: isteraju te iz kreveta u ponoć, onda odeš u groznu sumornu dvoranu, klekneš na tvrdi pod, u ledenoj hladnoći počneš da se moliš, i moliš se i pevaš celu noć i ceo dan. Moraš da nosiš odeću od grube tkanine, posebno kreiranu tako da ti slučajno ne bude udobno u njoj. Fina hrana ti je zabranjena, da ne bi pribegao grehu oblapornosti. Zabranjeno ti je i da razgovaraš, kako te to ne bi omelo u izigravanju zombija. A ako se usudiš da prekršiš neka od ovih pravila, javno te izbičuju. To je bolesno!"

Pokaza prema opatiji palcem i kažiprstom postavljenim kao pištolj.

"Zato su te ruševine sada ruševine, zar ne shvataš? Nema to nikakve veze ni sa orkanima, ni sa Henrijem VIII, niti sa nemačkim ratnim brodovima koji su 1914. gađali opatiju. Ima veze sa odrastanjem društva sa njegovim razvojem do same tačke kad je shvatilo da mu ne treba gomila matorih perverznojaka koji mu govore da će ići u pakao ako uživa u životu. Dvadeset i prvi vek je, Šan, probudi se!"

"Vičeš na mene", reče ona, očajna zbog već viđenog. Glasne svađe sa Patrikom, glave koje se okreću prema njima na javnim mestima, žestoke prepirke koje bi napokon dobila, a zatim izgubila ispod zgužvane posteljine.

Magnus prekrsti ruke preko grudi i mrko je pogleda.

"Za boga miloga." S velikim naporom je uspevao da ne podigne glas. "Nisi primetila da je mračni srednji vek prošao? Ljudi uživaju u razgledanju ruševina, kupe razglednicu s likom svete Hilde na kiosku, ali dalje od toga ne idu. Pre ili kasnije, i tih nekoliko zidova što je ostalo će pasti, i to će biti konačno zbogom, pa-pa, laku noć."

"Te zidine", reče Šan ledeno, "stajaće tu i kad ljudi kao što si ti budu odavno mrtvi. Možeš da se ljutiš i da vređaš koliko god hoćeš, to se neće promeniti."

Zurio je u nju izbacujući svoja ogromna ramena unapred kao da se priprema da je udari. Umesto toga, uz uzdah frustriranosti, on je iznenada zagrlji i privuče sebi, pribijajući je uz svoje grudi.

"Izluđuješ me", promrmlja, vrelim dahom joj milujući uvo, dok su joj otkucaji njegovog srca prožimali grudi. "Želim te." I poljubi je u usta.

Šan poče da se izvija, postiđena zbog njega, zgađena što mora da ga odbije

na tako javnom mestu, pred bilo kim ko bi mogao proći uz to, bila je i uzbuđena, silno uzbuđena. Odvojila je usta, ali je obavila ruke oko njegovog struka i čvrsto se držala obraza pritisnutog uz njegovu vilicu. Kad bi samo mogli da ostanu ovako zagrljeni, grudi uz grudi, ostatak njenog života, to bi bilo sasvim dovoljno. Ništa drugo ne bi moralo da se desi.

On poče da joj miluje teme, dlanom joj gladeći kosu; osećala je da mu je ruka dovoljno velika da u nju stane cela njena lobanja, i telom joj je strujao strah i želja.

"Daj mi vremena", prošaputala je i on ju je pustio.

"Koliko god ti treba", uveravao ju je, dišući teže nego što bi disao da je upravo trčao uz i niz stepenice. "Samo obećaj da ćemo se ponovo videti."

Poče grčevito da se smeje, oduševljen dramatičnošću čitave situacije, a isto tako njome i zgađen. Hadrijan je samo pogoršao stvari šetajući pogledom od Šan do Meka, gledajući ih onim njegovim besmislenim, začuđenim, *Šta je sledeće?* pogledom.

"Naravno", reče ona. "Vidimo se sutra u vreme ručka. Doneću ti ostatak ispovedi."

"Naravno", reče on, odahnuvši. Osećali su da se vraća nekakav privid normalnosti; svet se proširio i sad je uključivao i prolaznike na stepenicama, i galebove, i luku. Grad i njegova okolina zadržavali su dah dok su se oni ljubili; sad su ponovo počeli da dišu.

"Gde ćemo se naći?", upita Mek.

Šan se na trenutak zamisli.

"U *Misiji Vitbija*'. Tamo mogu da se uvedu i psi."

Hteo je da se pobuni, ali se ipak samo isceri.

"*Misija Vitbija*." Njegova desna ruka, čiji otisak je još uvek osećala na leđima, krenu dole prema Hadrijanu i uhvati ga za potiljak. "I tebe će pustiti unutra, jesi li čuo?", saopšti mu, pretvarajući se da ga čupa. "A i saznaćemo šta je onaj loš čika uradio s telom. Zar to neće biti uzbudljivo, a?"

Hadrijan u to nije bio ubeđen. Otkrio je zube i okretao glavu u pokušaju da dohvati stisak koji ga je mučio.

"Raf!", bunio se.

Nasuprot Šaninom očekivanju, unutarnji slojevi svitka bili su najoštećeniji. Nešto je u njih ucurilo jednog momenta tokom njihovog dvovekovnog zatočeništva, nešto što je bilo mnogo gore od obične vlage ili stalnih opasnosti

od želatina i mastila. Iako se svim silama trudila da odvoji strane a da ne ugrozi vlakna ili slova, ipak je usput imala nekoliko nezgoda: pokoje oštećenje površine papira, ili gubljenje ponekog zareza ili šare zbog čiste nestrpljivosti. Uzela je gutljaj brendija pravo iz boce i nastavila sa radom dok joj je znoj kapao u oči.

"Hajde više!", mrmrljala je dok se mučila da, milimetar po milimetar, odlepi onu stranicu koju je pročitala od one koju još uvek nije. "Objasni se." Zacelo postoji razlog zašto je Tomas Pirson tako nešto uradio, neki bolji razlog od čistog zla. Pristojni, bo gobojažljivi muškarci iz osamnaestog veka nisu bili psihopate koje su svoja bezrazložna ubistva smišljale samo da bi Holivud u budućnosti imao čime da se naslađuje.

Ali, sa svakom novom pročitanoj rečju, duša Tomasa Pirsona izgledala je sve mračnija i sve više poremećena. Rečenicu po rečenicu, slika koju je stvarao o sebi bila je baš upravo slika onog nemilosrdnog čudovišta čiji je odsjaj videla u Mekovim očima punim uzbuđenja.

Kad delo bi učinjeno, mahnitno sam žurio. Merino telo povio sam u navošteno platno za jedra i sakrio u kovčeg; zatim sprah krv sa sebe, sa latora, noža i sa poda; nakon toga zauzeli svoje mesto dole za stolom, pretvarajući se da radim na računima.

Ostatak tog dana, i dana posle toga, bili su mučenje veće nego bilo koje što ga mogu očekivati u vremenu koje će doći, čak iako bude volja Božja da me liši milosti svoje i pošalje me đavolu. Dok je Merin leš ležao ukočen u mom kovčegu koji nosim na more, pridružio se mojoj zabrinutoj ženi i kćeri koje su širom Vitbija tražile naše izgubljeno janje. Ispitivali smo svet i na istočnoj strani i na zapadnoj; hodali smo dok se nismo umorili.

Pobegla je sa onim Vilijamom Agarom, moja žena reče. On ju je odveo, ta hulja.

I tako, posetili smo Vilijamovu majku i molili je da nam kaže šta zna, a ona nam odgovori takvom vriskom da su nam uši od nje odzvanjale. Moj dečko je otišao u London, reče, a vi se varate ako mislite da bi i u snu poveo sa sobom tu vašu bezumnu kćer. Poslali smo ga daleko, da se skloni od svih njenih nežnih priča i njenih laži - jadno momče je lupalo glavu i govorilo, majko, zar su sve devojke tako slaboumne, pa vide ljubav tamo gde je nema? Sad se konačno oslobodio njenih đavolija, i ako namerava da krene u London za njim, molim se da tako zla ne stigne dalje od nekog kupleraja u Jorku!

Nakon ovog razgovora, povedoh Ketrin kući užasno besnu, i to joj odista dade malo hrabrosti na neko vreme, no zatim se opet vratismo na čekanje da se Meri vrati kući. Sat za satom, svo troje naprezasmo sluh ne bi smo li čuli korake za koje sam znao da se više neće čuti. Desilo joj se neko zlo!, moja draga žena jecaše, kršeci ruke. Desilo joj se neko zlo,

znam! Gluposti, ženo, govorio sam ja, i smišljao tuce utešnih priča koje kao kraj imaju srećne zagrljaje.

Treće noći, moja porodica se konačno povuče u svoje krevete i tvrdo zaspi, a ja ponesoh svoju voljenu Meri napolje u noć pošto sam tad bio novajlija što se posla sa uljem tiče, u meni je još bilo snage lovca na kitove, pa sam je nosio u naručju lakog, kao da sam lopov koji nosi vreću sveća. Pod okriljem noći, otrčah do stepeništa kraj reke, i tamo bacili jadno njeno telo u nemirne vode.

Sledećeg jutra, nju nađoše i izvadiše na ribarskom doku. Povici UBISTVO! prošire se po čitavom gradu, od usta do usta, sve dok ne stigoše i do mojih vrata. Počeh se pretvarati Grešite, To ne može biti, i tome slično. Ali onda donesoše njen leš pred mene, i ulice Vitbija odzvanjашe od jeke moga oplakivanja.

Šan je posrtala prolazeći između nadgrobnih spomenika na Istočnom grebenu u pola noći, pijana kao zemlja. Ogroman, pun mesec dostojan Drakule i njegovih demonskih ljubavnica osvetljavao joj je put zajedno sa malom plastičnom lampom kojoj su slabile baterije.

"Gde si, đubre bolesno...", mrmljala je, prelazeći slabim mlazom svetlosti preko spomenika.

Njena misija, objasnila bi da ju je neko presreo na izlazu iz hotela, bila je osveta. Osveta čoveku koji je ubio sopstvenu ćerku zato što nije uspela da zadrži neki omrznuti verski ideal. Osveta Meku zato što je tako odvratno u pravu u vezi sa svim, i zato što je pronašao krhko, nezaštićeno mesto gde se krila njena vera u ljudsku prirodu i u njega ubrizgao smrtonosnu dozu cinizma. Osveta svetoj Hildi i njoj sličnima, zato što su bili tako bedno nemoćni, pa nisu uspeli da zaštite bilo koga od zla. Osveta večnoj, nedokučivo zloj prirodi ljudskih bića. Osveta čitavoj bezbožničkoj vaseljeni zato što je odlučila da ona mora da umre, kad bi, ako je to već svejedno tom prokletom nasumičnom ćelijskom ruletu koji odlučuje o takvim stvarima, ona ipak radije živela.

Osveta Tomasu Pirsonu, lovcu na kitove i trgovcu uljem, čiji je pomalo iskrivljen spomenik stajao sada pred njom. Muž Ketrinin i otac En i ... nečitljivo. Jadna, nečitljiva Meri: ljubavnik ju je odbacio, otac rasčerečio, a dvovekovni vetrovi sa severnog mora obrisali sa tih jasnih nekoliko centimetara koji su joj na spomeniku pripadali. Šan se spusti na kolena i napade to parče zemlje mistrijom.

SKRNAVLJENJE! MISTERIJA NA GROBLJU, ZLI DUHOVI NAPADAJU, to je ono što bi pisalo u *Vitbi Gazeti*.

Iako pijanoj, nije joj trebalo mnogo vremena da shvati da njen lukavi plan o tome kako će da iskopa Pirsona i da mu baci kosti u more, nije imao osnova. Čist spoj njenog besa i jedne male mistrije nije bio dovoljan da natera guste slapove zemlje da poteku prema nebu; jedva da je probijala i gornji sloj zemljišta prekriven travom.

Uz povik gađenja, odustala je od pokušaja; čak je i mistriju koja može poslužiti kao dokaz, bacila neka je pronađe i uhapsi policija ako nema baš ništa važnije da radi. Glupi provincijalci! Oteturala se do sto devedeset devet stepenika i ubrzo na njima i pala, oderavši dlanove i zglobove.

OSOBA SA AMPUTIRANOM NOGOM SLOMILA VRAT NA CRKVENOM STEPENIŠTU. Ne, samo to ne: sve, samo to ne.

Primorala je sebe da sedne na klupu i umiri disanje. Deset udaha morskog vazduha imalo je verovatno isti uticaj na trežnjenje kao i gutljaj kafe; udisaće slani kiseonik punim plućima sve dok ne oseti da je sposobna da se vrati u hotel.

Sedela je na klupi nekoliko minuta, udišući i izdišući, i pokušavajući da očisti oštro trunje peska sa krvavih ruku. Dok je to radila, zurila je u kameno odmorište na kojem su generacije onih koji bi nosili kovčeg spuštali svoj teret poslednji put, pre nego što se upute do groblja crkve svete Meri. Njena stopala stopalo stopala, cipele, šta god da su, đavo da ih nosi bila su na mestu gde su nekada bile i stotine, možda i hiljade odavno iščezlih ljudi iz Vitbija.

"Obećao sam ti", šaputao joj je kod ramena muški glas. "Obećao sam ti da ću te odneti tamo gore, zar nisam? I, evo nas."

Sve dlačice na Šaninom telu se naježiše, i ona se okrete prema jezivoj svetlosti koja je plovila uz sto devedeset devet stepenika kao duga svetla farova kola. Prema njoj se naginjao jedan čovek, čovek čiji su glava i gornji deo tela bili beli i prozirni. Pravo kroz njegovu sjajnu kožu, slabo, ali neporecivo, videli su se krovovi i tamni prozori kuća dole u gradu.

Po nagonu je krenula šakom prema njemu, i on nestade.

Sve do podneva sledec'eg dana, najveći poduhvat koji je Šan preduzela bilo je ispiranje usta vodom. Uglavnom je ležala na krevetu i posmatrala kako zrak sunca sporo napreduje kroz krovni prozor; u početku je bio bled i rasut i osvetljavao je lajsne na podu suprotnog dela sobe, zatim se malo po malo

pomerao po podnim daskama i postajao sve snažniji, postepeno oblivajući ceo sto i plavi plastični omot. Da je Šan stajala i molila se, a ne ležala i stenjala, izgledala bi kao benediktinska kaluđerica u svojoj ćeliji, nesvesna bilo čega van svog manastira, osim sunca koje se veličanstveno uzdiže kroz neviđena nebesa.

Mek i Hadrijan će je uskoro čekati u "Misiji", ali ona nikako neće moći da im se pridruži. Moraće da pokušaju ponovo sutra kad se bude vratila u zemlju živih.

Pitala se da li bi trebalo da telefonira nadzornici iskopavanja da joj objasni zašto se nije pojavila na poslu. Ne računajući puku učtivost, to bi ipak bio besmislen potez. Do sada su verovatno već svi приметili da je nema, a uostalom, šta bi i mogla da kaže? *Imam grip*. Ili, na primer, *Užasno sam mamurna*. Ili, ako bi bila posebno raspoložena da se ispovedi, mogla bi da kaže, *Možda bi trebalo da mi nađete zamenu*. Razmišljam o tome da se ubijem dok sam još dovoljno zdrava da to izvedem. Ležala je nepomično i zamišljala sebe kako odlazi do govornice na početku Kedmonovog puta i izgovara te reči u slušalicu. Onda se setila da je subota. Niko je nije nigde očekivao.

Osim Meka i Hadrijana.

Pogledala je na budilnik. Pola dvanaest. Mek je sigurno imao bolja posla nego nju da čeka: mogla je kod njega da oseti onaj tipično muški spoj gladi za ženskim društvom i netrpeljivosti prema ženama zato što traće dragoceno muško vreme.

Možda će otići toliko daleko da će šetati crkvenim stepenicama, u nadi da će naleteti na nju. Možda će čak i platiti 1,70 funti da bi je potražio u opatiji. Ili je možda, nasuprot njenom instinktu, bio ludo zaljubljen u nju pa će je čekati u kafeu u "Misiji" dok se ne zatvori i tete hrišćanke ne počnu da ga teraju napolje u Hagersgejt, tog tužnog mladića kome društvo pravi jedino pas.

Bila je sigurna samo u to da joj je drago što mu nikad nije rekla gde je odsela. Trebalo joj je utočište, čak iako je u pitanju hotelska soba koja se osećala na piće.

Za divno čudo, iako je osećala kako joj otrovna isparenja izlaze iz tela i kako mora veoma plitko da diše da bi bolu u glavi pružila prostora u lobanji koliko je zahtevao, ipak se osećala znatno bolje nego što je očekivala. Za početak, nije imala noćnih mora, ako se ne računa ono priviđenje na vrhu crkvenog stepeništa. Prvi put otkako je nastradala, preživela je noć u kojoj je niko nije u snu progonio ili sakatio. Predstava o tih nekoliko sati besvesnog stanja, u koje su drugi ljudi bezrazložno sigurni kad polože glavu na jastuk, bila je za Šan nešto novo, i nadala se da će joj se to možda opet jednom desiti.

Očaj koji je prethodnu noć osećala i širina zgađenosti i razočaranja u ljudsku prirodu, izgleda da su splasnuli. Osećala se pročišćenom, praznom i lakom, kao da u sebi više nije imala ništa od onoga za šta je pre znala. Kao da je dete koje ne zna mnogo toga o bilo čemu, i koje mora da čeka neke znake koje mu šalje vasiona da bi moglo da prosudi u kakvom to svetu živi.

Bilo je to veoma neobično, ali ne i neprijatno osećanje.

Kako je popodne odmicalo, tako se Šan spremala da izađe. Oprala je kosu, lepo se obukla i stavila flastere preko ogrebotina na dlanovima i zglobovima, iako je znala da će se ubrzo odlepiti. Krenula je iz hotela oko tri i pomislila kako bi mogla otići do Istočnog grebena i baciti se sa ivice, nadajući se da bi umrla odmah tamo dole na obali, ali, umesto toga, ona pređe preko mosta na zapadnu stranu grada, ode do Medicinskog centra "*Springvejl*" i zatraži da je primi lekar.

"Mislio sam da si odlučila da ne želiš više nikad da me vidiš", reče Mek, kad ju je zatekao kako ga čeka u "*Misiji i sedištu pomoraca Vitbija*" u ponedeljak, četrdeset osam sati nakon prvobitno zakazanog sastanka.

"Hvala što si došao", reče ona pažljivo birajući reči. "Nije bilo lepo s moje strane što se u petak nisam pojavila. Mada, stvarno mi nije bilo dobro."

Proučavao joj je lice, očigledno u nedoumici da li bi trebalo da reaguje kao lekar ili kao ljubavnik, rastrzan između potrebe da naglasi svoju profesionalnu zabrinutost i želje da pohvali njenu lepotu, ma koliko ona sablasno izgledala.

"Izgledaš veoma umorno", reče joj nakon kraćeg razmišljanja. On sam je bio u svom uobičajeno dobrom izdanju, mada tako besprekorno očešljan i isfeniran danas, da ju je podsetio na manekena. Zamislila ga je kako vrši obilazak bolesnika po bolničkim krilima, u pratnji više sestara nego što je potrebno. Ili, kad bi, na primer, prešao na privatnu praksu? Pacijentkinje bi otkrile dosad neotkrivene talente za hipohondriju, u to nema sumnje. "A moram da kažem", reče oklevajući, "i da ti lice ima baš lepu boju."

"Ma, stvarno sam bolesna", uveravala ga je, lupkajući lako obraze hladnom šakom. "Ali, sve je pod kontrolom. Ne treba da brineš."

Sedeli su u drugom salonu "*Misije*", u onom iznad čijih vrata piše: "*Gosti koji žele da puše ili su u pratnji ljubimca mole se da koriste ovu prostoriju.*" Hadrijan je brektao i cvilio ispod stola, trudeći se da iz sve snage da ne zalaje. Glasno je lupao repom o pod i noge stolica i neprestano stavljao glavu Šan u krilo da ga mazi. Iako je iznad vrata pisalo da je dozvoljen ulaz i životinjama, on je tog

trenutka bio jedini pas u prostoriji i besramno je koketirao. Mek je izgledao nervozan, uvijajući cigaretu iz pucketave plastične kesice pune duvana boje čilibara.

"Nisam znala da pušiš", reče Šan.

"Ne pušim mnogo", odgovori joj on, ukazujući pokretom obrva na pomalo maglovitu atmosferu koju su stvorili ljudi za ostalim stolovima. "Samo povremeno dobijem želju za cigaretom kada ima mnogo dima u vazduhu." Prepredeni, razoružavajući kez polako mu se razli licem, kao da je najbolji učenik u čitavom gradu koga su upravo uhvatili kako puši pljugu iza školskog kontejnera. "To ne liči baš na jednog lekara, a? Ali bar ne pušim cigarete iz masovne proizvodnje."

"I to je tvoj nepokolebljiv moralni stav", reče ona suvo.

Prošlo je tek nekoliko minuta nakon njihovog ponovnog susreta, a već su opet počeli da se prepiru. Magnus se vidno opusti, možda zato što je time bio ohrabren a možda i zbog nikotina.

"Nedostajala si mi", reče.

Ona obliza usne i otvori usta da mu odgovori.

"Haš!", dunu Hadrijan, a lobanja mu lupi o unutrašnji deo stola.

Mek podiže stolnjak i, delom zabavljen, a delom i razdražen, zaviri ispod.

"Hadrijan se osramotio ovde u subotu, znaš?", reče, hvatajući životinji rep da bi je naterao da se okrene. "Svi smo ogluveli od tvog cvilenja, je l' tako, dečko? To je poslednji put da sam tebe negde vodio."

"Raf!", odgovori mu Hadrijan, toliko tiho koliko su mu njegove pseće glasne žice dozvoljavale.

Mek pusti stolnjak da ponovo padne i vrati se Šan. Sada se videla samo plišana, gusta perjanica od repa kako čisti zadimljeni vazduh. Ostali gosti, uglavnom stariji parovi, smeškali su se i podgurkivali jedni druge; ovaj pas je bio zabavniji od televizije.

"Jesi li gladna?", upita Mek.

"Gospođe mi greju mleko", reče Šan. "Doneće mi ga kad bude gotovo."

Ustao je i otišao do glavne sale da prouči meni. Šan je vrlo dobro znala da mu se ništa neće svideti. Predviđala je da će biti blizu toga da poruči punjeno pecivo, ali da će odustati zato što je izbor mogućih ukusa označen, na taj jasni, tako nelondonski način, kao "*sir i luk*" i "*slanina i jaja*".

Dok ga je čekala da se vrati, naizmenično je milovala Hadrijana i prelistavala Magazin parohije Vitbi. Najvažnija vest bio je najnoviji crkveni zbor

očigledno ne onaj koji je sveta Hilda sazvala 664. godine, već ovaj predstojeći. Bilo je u njemu i reklama za razne tehničke uređaje, ali takođe i podužih članaka o blagotvornim dejstvima jovinog i vrbovog drveta. Prošlog meseca je umrlo zapanjujuće mnogo parohijana i to više žena nego muškaraca, bez obzira na navodno duži životni vek koji se pripisuje ženama. Četiri različite pogrebne službe ponudile su Šan svoje usluge.

Malo lepše vesti stizale su iz mešovitog hora "*Pevači iz Slajtsa*", osnovanog 1909. godine, koji joj je otpevao sledeće: "*Novi ženski i muški članovi uvek će se osećati dobrodošlima.*" Ovo jeste bilo staromodno, ali osećala je da ispod te staromodnosti leži istinsko obećanje ljudske dobrodošlice, podsećanje da će, ako jedne večeri dođe u jednu kuću u Slajtsu, odmah upoznati nove prijatelje i početi sa njima da peva. Šan se potruđi da zapamti adresu. Ako još uvek bude živa sledećeg četvrtka između 7,15 i 9 časova, možda i navrati.

Mek se ležerno vrati do stola i sede.

"Nemaju ništa što bi jedan Magnus pojeo?", reče Šan, nedokučivog izraza lica.

"Nemaju", složi se on. "Slušaj, znam da si bila bolesna i sve to, ali, da nisi možda stigla..."

Šan izvadi svoj blokčić sa *Ratovima zvezda* i podiže ga do visine usta, uživajući u buci tog tihog čina. I zaista, pomisli kako su sve reči koje su do sad izgovorili bile izlišne, kako su bile razrađena govorna vežba, i kako su se mogle zameniti sa nekoliko prikladnih pokreta rukom.

"Sad imam sve", reče. "Potpuno je završeno."

Domaćica "*Misije*" dođe do stola i postavi veliku čašu toplog mleka ispred Šan. Takođe na sto položi i hladno pecivo uvijeno u papirnu salvetu.

"A-u", promrmlja Mek, kad se žena vratila u kuhinju. "Ako doplatiš, je li možeš da dobiješ i tanjir uz to?"

"Rekla sam joj da on gostu neće biti potreban", reče Šan i istog časa dostavi pecivo ispod stola, gde ga Hadrijan bučno i halapljivo smaza.

Mek je zbunjeno pogleda.

"Bila si toliko sigurna da ćemo doći?"

"Nisam", odgovori ona, i pažljivo uze gutljaj mleka, dok se dole kod njenih nogu čulo ham, njam, mljac i tome slično. "Ali toliko sam želela da Hadrijana ovako počastim, da sam kupila pecivo i nadala se da ćete doći. I jeste."

Namrštio se, kao da je njeno prosuđivanje neka mistična zagonetka isuviše teška ili možda isuviše sentimentalna da bi on uopšte i poželeo da je razume.

"U redu: čitaj", reče on, pokazujući rukom prema blokčiću. "Molim te."

Šan se naže unapred, i to isto uradi i on, pa im se lica približiše i izazvaše tako žamor ogovaranja u sali. Šan poče da kazuje svedočenje Tomasa Pirsona blagim glasom, još blažim kod uzbudljivih delova, zastajući svakih par rečenica da uzme gutljaj mleka. Kad je došla do dela gde je Merino telo izvučeno iz reke Esk, i gde je njen otac jecao is sveg glasa, Magnus zavrte glavom u znak divljenja.

"Čoveče", reče. "Tomase Pirsona, pokloni se. Holivud te čeka."

"Nisam baš sigurna", reče Šan. "Ima toga još. Sinoć sam završila poslednjih stranicu i po. Razočaraće te, Mek."

Pročisti grlo i nastavi da čita istim onim blagim glasom kao i pre. Ali, ovo behu nove reči. Reči koje je otkrila u sitnim satima prošle noći, kad joj je ruka držala nož po poslednji put i kad je isplakala suze sažaljenja na krhki stari papir.

O događajima koji su usledili, nemam vremena da pišem. Ova ispoved mora biti pohranjena u zemlju dok još imam snage da je zakopam. Reći ću samo to da je sahrana naše Meri bila jedna od najveličanstvenijih koju je ovaj grad ikada video. Imala je Meri kočiju koju je vuklo šest konja crnih kao noć, i dugačku povorku ožalošćenih koji su nosili baklje, jer onih su se dana pogrebi vršili kad padne mrak. Kad smo je nosili uz stepenice, služasči, odeveni u belo, nosili su ispred njenog kovčega venac čednosti, čije su trake držali svi njeni prijatelji. Sveštenik je govorio kao da je potpuno uveren u njeno mesto u raj.

Sada, kad i sam umirem, ne znam da li ću sresti svoju kćer ponovo. Ako je u paklu, molim se da Bog nađe razlog da i mene tamo pošalje; ako je u raj, molim ga za oprost. Ovih poslednjih godina, narod me je krišom počeo zvati Tomas Biblija, jer sam svete spise pročitao više puta no neki sveštenici, a bilo je i onih koji su pričali da je trebalo da budem kaluđer i da bi mnoštvo kitova zbog toga bilo srećnije! Niko nije pretpostavljao zašto sam Sveto pismo tako predano proučavao, zašto ni reč jednu nisam preskočio morao sam se uveriti da nijedan slučaj sličan mome nikada nije osuđivan!

Kako kažu stroga pravila Pisma, nijednu zapovest nisam prekršio toliko znam. Također sam još u nešto uveren: da sam ostavio svoju kćer onako kako sam je pronašao, sa tragom otrova na usnama i imenom njenog nevernog dragana napisanom joj na stomaku, bila bi sahranjena na neosveštanoj zemlji sa kolcem probijenim kroz srce. A sada, ona leži među blagoslovenima gde ću joj se uskoro i ja pridružiti. Na koliko dugo? Znaćemo kad oglasi se sedma truba.

Ti koji ovo nadeš; ti koji ovo pročitaš moli se za nju, preklinjem te!

Tomas Pirson, otac i hrišćanin, najbolji što je mogao.

Šan položi blokčić na sto i ispi ostatak mleka. Hadrijan se spustio na njena stopala da spava, i osećala je kako joj njegov topli bok pri udisaju dodiruje levu golenicu. Magnus se toliko namrštiio da su mu se tamne obrve skoro spojile.

"Ne razumem", reče on. "Da li je stvarno bila vampir? Spominje se taj kolac kroz srce..."

"Tako su pre sahranjivali one koji bi se ubili", reč Šan. "Meri se ubila, Mek. Kad ju je otac pronašao, ona je već bila mrtva."

On se još više namršti. "Znači..."

"Znači uradio je ono što je morao."

"Prerezao je grlo rođenoj ćerki samo da bi ona dobila mesto na prihvatljivom delu blata?"

Šan podiže praznu čašu i pomeri je sa strane, kao da pravi mesta da se zagrlje ili da obaraju ruku.

"Magnuse", rekla je najmirnije što je mogla, "počinjem da se pitam da li ti stvarno možeš da budeš dobar lekar. Zar ne vidiš da naš čovek Tomas nikako nije mogao da brani svoje dete koristeći se sarkazmom dvadeset prvog veka? Kao neko ko se ubio, ona bi bila predmet gađenja i prezira; umesto toga, on joj je obezbedio da je sahrane s puno ljubavi i poštovanja. Za to ga ne možeš kriviti."

Mek se zavalio u stolici i prođe rukom kroz kosu. Silno se trudio da razume idiotizam takvih razmera.

"Ali... u čemu je razlika? Boga ne možeš prevariti, zar ne? Ako se Meri ubila, onda je otišla u pakao, je l' tako?"

"Možda se Tomas nadao da će joj Bog progledati kroz prste." Šan se trže od odvratne siline zvuka kojim ju je Mek prekinuo zvuka nečega između prezira i smeha. "Mek, molim te, bar jednom pokušaj da se postaviš na mesto nekoga ko veruje u zagrobni život i u pravičnog Boga punog ljubavi. Zamisli kako nastaje kraj sveta kad se oglasi poslednja truba, i kako svi mrtvi ustaju iz svojih grobova, svi ti milioni ljudi koji su ikada živeli. Zamisli kako Bog pogledava na Vitbi, na groblje crkve svete Meri, i tamo, među svim tim vaskrslim dušama vidi Meri kako stoji pored svog oca i majke i sestre i kako zajedno sa njima trepće od siline svetla i pita se šta će se desiti. Zamisli. Merin pogled se susretne s Bogom i iznenada se oboje sete kako je ona umrla. Vrata ka večnom životu su otvorena i ostali stanovnici kroz njih prolaze, sve te pijanice i tračare i muškarcu koji su slamali ženama srca. Ali, Meri okleva, pa je zato njen otac zagrlji. I sad mi kaži, Mek, da si ti Bog, šta bi uradio?"

Magnus napući usta, jedva verujući da ga ona tako nešto pita, zbunjen

njenim blistavim, upornim pogledom.

"Ne bih nikad ni prihvatio taj posao", na šalio se. "Rekao bih *Božanskom zavodu za zapošljavanje* da ide do đavola."

Široko se nasmešio, nekako molećivo i potpuno van sklada sa oznojanim čelom i nervoznim pogledom. Očigledno se nadao da će ova dosetka prekinuti napetost i povratiti atmosferu dobronamernog prebacivanja, ali ta je nada umrla u hladnoći koja je među njima vladala.

"Pa", reče Šan sa uzdahom. "Onda je dobro što tebe niko nije pitao, zar ne?" I vrati blokčić u džep jakne.

Uplašen da bi ona uskoro mogla krenuti, Mek je tražio način kako da produži, ako ne i popravi njihov razgovor.

"Onaj deo... onaj deo kad Meri ima ispisano ime svog ljubavnika na stomaku je baš uvrnut, zar ne? Misliš da je možda bila duševno obolela?"

Šan položi bradu na prekrštene šake i skoro zatvori oči.

"Mislim da je bila veoma, veoma tužna."

"Pa, to sam i ja mislio. Hronična depresija tako bi joj danas glasila dijagnoza."

"Ako ti je tako draže."

"A možda je saznala da je zatrudnela?"

"Kupila je test za otkrivanje trudnoće u apoteci?"

"Siguran sam da su u osamnaestom veku imali svoje načine saznavanja." Pogledao ju je pun nade, kao da je hteo da joj skrene pažnju na to kako je spreman da prizna mudrost starih vremena.

"Mislim da Meri nije bila trudna", reče Šan. "Ako i jeste, nije bila toga svesna. Mislim da ju je taj Vilijam Agar razdevičio i zatim je odbacio, a ona nije mogla da se nosi sa gubitkom časti."

"A-u. To je zvuči tako viktorijanski. Ili romantičarski. Ili nešto tako."

"Svima nam je potreban osećaj da živimo ispravno, Mek", reče ona, konačno izvlačeći noge ispod Hadrijanovog uspavanog tela. "I to sada više nego ikada pre. Mnogo više ljudi pribegava samoubistvu danas, nego u bilo koje drugo istorijsko doba. Šta misliš da su svi ti ljudi izgubili? Verovatno čast."

"Dobro, ali daj... Da ti život zavisi od toga da li će te dečko ostaviti ili ne..."

"E pa, nisam baš sigurna", reče Šan. "Veoma je važno kome odlučimo da se damo, ne misliš tako?"

"Uuf", čuo se glas ispod stola.

Šan se pomeri u stolici i počeo da se smeje bio je to nehotičan smeh, kao kad

vas neko golica. Desna noga koja joj je utrнула pre određenog vremena, odjednom je počela da se budi; izraslina u butini je pakleno bolela; u stvari, jedini deo koji je nije boleo bio je onaj koji su proizveli ruski inženjeri."

"Dobro si?", upita Mek, nervozno se smešeci, rad da podeli šalu.

"Ne, nisam dobro", proštenja ona i počeo ponovo da se kikoće. Da sve bude gore, i Hadrijan se sad probudio i počeo nežno šapom da miluje nogu čiji su nervni završeci poludeli. "Da li si ikad bio mrtav, Mek?"

"Molim?"

"Da li si bio klinički mrtav? Znaš ono, posle nesreće, pre nego što te ožive."

Potpuno zatečen, on odmahnu glavom.

"Ja jesam", nastavila je ona. "I znaš šta još? Videla sam svetlo o kome ljudi uvek pričaju, to jarko svetlo na drugoj strani."

Pre nego što je mogao da se zaustavi, Mek nepromišljeno izvali:

"Da, čitao sam nekoliko istraživanja o tome: to zapravo bljesnu sinapse u mozgu ili tako nešto..."

Ovo je za Šan bilo već previše i ona ustade sa stolice.

"Izvini, Mek", reče. "Moram sad da idem."

Nedelju dana kasnije, Šan se oprezno pela uz sto devedeset devet stepenika do opatije, nakon što su je upravo otpustili iz bolnice. Ruševine su još uvek bile tu, u svoj svojoj veličini, uprkos letnjoj oluji koja je oštetila krovove i satelitske antene mnogo modernijih zgrada u Vitbiju. Šan je prošla svuda okolo, proveravajući da možda ne nedostaje nešto što već i pre nije, a zatim je zastala na časak u senci visokog istočnog dela opatije. Uživala je u gotičkoj simetriji dugih redova visokih, uskih prozora i u savršenstvu drevnog načina zidanja. Možda je Bog ipak imao još planova vezanih za ovog srednjovekovnog kostura.

Kad je otišla da se pozdravi sa kolegama sa iskopavanja, svi su se prema njoj odnosili kao prema herioni koja im se vratila, i spustili su svoj alat da bi je okružili. Čak je i *cico-maco-kuco* par iz Velsa prekinuo svoj spokojni rad dovoljno dugo da je upita kako je. Istini na volju, izgledalo je kao da je svima preterano laknulo što je ona opet na nogama. Ovo iznenadi Šan: nikome nije rekla da ide u bolnicu, već samo da je bolesna i da neće neko vreme dolaziti, no, njene kolege su toliko digle prašinu oko svega toga kao da je sam Lazar. Možda joj se, tih poslednjih nekoliko mučnih dana pre nego što je otišla do medicinskog centra i zaplakala u naručju jedne od sestara, strah od smrti tako zastrašujuće jasno

video na licu, da su ga svi приметили.

A opet, možda je taj strah već godinama bio vidljiv.

Nadzornica iskopavanja joj je rekla da se jedan naočiti mladić raspitivao za nju svaki dan. Kad je to čula, Šan se zamisli kao da joj je kroz glavu prolazilo mnoštvo muškaraca koji bi mogli biti baš taj, a zatim upita da li je taj mladić sa sobom vodio i jednog prelepog psa. Bio je to više nekako potišten, tužan pas, glasio je odgovor.

Dok ju je blistavo popodneвно sunce grejalo, Šan odšeta do groblja crkve *svete Meri*, do same ivice grebena. Videlo se da se malo zemljišta urušilo za vreme oluje i palo dole na stenje. Eroziya je grickala Istočni greben. Bio je to večni trud prirode da izjednači razliku između kopna i vode. Sa svakim grumenom zemlje koji bi otpao, praznina je sve više pretila velikoj zajednici grobova. U nekom trenutku u budućnosti, tu negde između sutra i časa kad sunce eksplodira, ostaci Tomasa Pirsona, kao i ostaci njegovih voljenih, pašće na obalu Severnog mora.

Šan se skloni sa ivice na malo čvršće zemljište, nađe grob Tomasa Pirsona i stade da ga neko vreme posmatra. Malo se ljuljala na nogama, ošamućena lekovima protiv bolova i antibioticima, kao i zaostalim efektima anestezije. Mesta na zemljištu gde je udarala mistrijom bila su jedva vidljiva, kao da su bile ogrebotine od kandži nekog psa.

Odjednom, krajičkom oka, ona spazi nešto kako prema njoj juri, ali pre nego što je uspela da se pripremi za udar, već se zateturala. Ipak, nije potpuno pala, a i napadač nije bio automobil bio je to Hadrijan koji se odbio o njen trup kao ogromna plišana igračka bačena u nastupu gneva. Dok je tako posrtala i mlatarala rukama, on je plesao oko nje i bodrio je lajanjem.

Baš kad je Šan konačno uspela da povрати ravnotežu uhvativši se za spomenik Tomasa Pirsona, dubok muški glas viknu:

"Hadrijane, ne!". Magnus joj priskoči u pomoć ispružene ruke koju je ona prihvatila, iako za tim više nije bilo potrebe. "Bože, izvini...!", reče Mek.

Stajali su spojeni besmislenim rukovanjem preko groba, on obučen kao uspešan poslovni čovek, a ona sva u crnom kao Got savremeni Got. Hadrijan je skakao između njih, dahćući i cvileći. Iako im je njegovo manično ponašanje isprva smetalo, ono im ipak dade dobar izgovor da se rastave.

"Možda mu očajnički treba malo vežbanja", reče Šan, mazeći Hadrijanovo raskošno krzno sa obe ruke. "Više ne trčiš?"

Pokretom glave mu ukaže na njegovo klasično poslovno odelo, čije su

pantalone bile takve, da je mogla da zamisli kako onaj koji ih nosi sigurno stalno detaljno proverava da nema psećih dlaka po njima. Sećanje na ovog čoveka obeleženog tamnom mrljom od znoja u obliku vrha koplja, oskudno obučenog u majicu i šorc, toliko je sada već izbledelo, da joj je bilo veoma teško da ga povрати.

"Postalo je malo... neizvodljivo", reče on, naglo istupivši napred u neuspešnom pokušaju da joj pomogne kad se, uz uzdah bola, spustila na kolena i počela istinski da mazi Hadrijana. "Vidiš, Hadrijan više nije hteo sa mnom da trči. Jednostavno bi jurnuo napred kao projektil. Uopšte nisam mogao da ga kontrolišem."

"I to te je podstaklo da se obučeš kao predstavnik prodaje nekog osiguravajućeg društva?"

Međutim, izgleda da ga je nagon za prepiranjem napustio; umesto da odvrati nekom dosetkom, on se trže.

"Danas imam sastanak, odnosno konferenciju", objasni joj, prekidajući ionako mučni pogled oči u oči sa njom. "Zapravo, odlazim. Odlazim iz Vitbija."

"Zaista?", reče ona, samo na trenutak prekidajući da mazi psa. "Ideš nazad u London?"

"Da."

"Završio si svoje istraživanje?"

"Da."

"Dokazao ono što si želeo?"

On slegnu ramenima i pogleda dole prema gradu u pravcu železničke stanice.

"O tome će prosuditi drugi stručnjaci."

Šan je obavila ruke oko Hadrijanovog vrata, bradom mu lako gurkajući koščatu, paperjastu glavu. Sačekala je još koji trenutak da vidi da li će je Mek primorati da pita, ili će možda imati hrabrosti da sam prekine njenu neizvesnost.

"Šta će biti sa Hadrijanom?", upita ona naposletku, u tišini rta.

Meka obli jarko rumenilo. Ružno crvenilo mu upali lice sve od korena kose do kragne njegove mlečnobebe košulje.

"Ne znam. Mislim da ću ga povesti sa sobom, ali... Ne verujem da ću biti u stanju da se o njemu brinem u centru Londona." Znoj mu je svetlucaao na širokom, porumenelom čelu, i on zamuca. "Međutim, on... on je čistokrvan primerak, zar ne, i siguran sam mnogo vredni, pa se nadam da će biti... stručnjaka, znaš, poznavao, koji će ga ...ovaj... uzeti."

"Koliko para tražiš za njega?", upita Šan. Bila je sigurna da će loše odreagovati na ovakav uvod; pripremila se za posramljen izgled lica praćen nečim groznim kukavičkom odmazdom, izvrđavanjem, besom. Nije bila u pravu. Odreagovao je sa krajnjim i istinskim olakšanjem.

"Šan", objavi on, pljesnuvši se po čelu, "ako ga želiš, slobodno ga uzmi."

"Nemoj biti smešan", reče ona. "Mnogo vredi, kako si i sam... iskreno rekao. Koliko tražiš?"

Magnus se nasmeši, odmahujući glavom.

"Ja sam ga dovoljno dugo posedovao, Šan. Sad želim da ga ti uzmeš, kao poklon kao one knjige iz istorije koje si mi ubacila kroz otvor za poštu."

"Nemoj pričati sa mnom kao s detetom."

"Ne, ne!", bunio se, sigurniji i nadahnutiji nego ikada pre. "Ne razumeš već jako dugo razmišljam o tome da ti ga ponudim! Samo nisam... nisam znao gde živiš da li ćeš tamo moći da držiš psa. Mislio sam da verovatno živiš u hotelu."

"Verovatno", reče ona. "Ali mogla bih se preseliti negde drugo, kad bih htela. Kad bi bilo razloga za to." *Da, da, da*, mislila je, skrivajući budalasti kez likovanja u tamnom krznu na Hadrijanovim leđima. *Moje, moje, moje.*

"Ne bih želeo", pričao je Magnus "da me zapamtiš u pogrešnom svetlu, to je sve. Da misliš da sam sebičan."

Zakikotala se, stežući Hadrijana sve jače da obuzda svoju histeriju, svoju sopstvenu žudnju da oplakuje i nariče. Rana na butini je pulsirala od bolova, pitala se da nisu šavovi popucali

"Ne bi želeo da te istorija pogrešno protumači, a?", reče mu.

Žacnuo se i time joj dao do znanja da je pogodila pravo u metu.

"Da."

Šan se pridiže, koristeći Hadrijana kao četvoronožno pomagalo, što pas odmah instinktivno oseti. Zapazila je kako Mek krišom gleda na sat, tek sad joj je sinulo da verovatno treba da stigne na voz i da ga verovatno u Londonu čeka prostorija puna ljudi koje treba da impresionira u svom besprekornom odelu.

"Kasniš zbog mene, zar ne?"

"Sve se to da srediti nizom poniznih izvinjenja pravim ljudima." I nežno sklopi svoje ogromne šake kao da se moli i pognu glavu kao pokajnik. "Mea culpa, mea culpa."

Vreme se iznenada ubrza, i Šan shvati da je ovo stvarno kraj.

"Moraću da ti vratim tvoju ispoved" reče. "I bocu. Samo ne kroz otvor za poštu, naravno."

"Nema potrebe", reče on umorno. "Zadrži je."

"Nadam se da shvataš da ona vredi mnogo više od jednog finskog špica."

Njen pokušaj da priča kao on nije uspeo; on se snuždeno nasmeši i odvrti pogled.

"Meni ne vredi. Sviđala mi se onakva kakva je bila pre... pre nego što sam je razumeo. Kad je još bila tajna, kad je bila misteriozni predmet koji je moj tata izbavio iz ruševina stepeništa pored reke kad je bio dete. Kad je bila nešto što bi izvadilo da mi pokaže kad bih bio dobar, a zatim vraćao na mesto namenjeno samo njoj."

"Izvini, Mek", reče Šan. "*Mea culpa*."

"U redu je", reče on nehajno. "Siguran sam da ćeš uskoro napisati rad o tome. Možeš me onda spomenuti u zahvalnici."

Ona mu se približi i zagrlj ga, čvrsto mu pritiskajući ruke na leđa. Isprva je na ovo odgovorio veoma suzdržano, a zatim dozvoli sebi da je stegne malo jače i ispusti dug i težak uzdah. Mirisao je na pastu za zube, dezodorans, losion posle brijanja i, veoma slabo doduše, na naftalin. Bio je to spoj koji je ipak bio jači od nje i, uprkos svom zavetu da će izbeći da se ovo pretvori u melodramu, ona ipak zaplače.

"Ne znam čak ni kako se prezivaš", reče mu.

On zastanja i strujanje smeha prođe kroz njegove grudi u njene.

"Bojl. "

"Za to već ne možeš da kriviš svog oca."

"A koje je tvoje prezime?"

Stegla ga je još jače, potiskujući malecni strah koji joj je preostao od noćnih mora, od toga da će ova ruka prestati da joj miluje kosu i uhvatiti je za grlo.

"To je tajna", reče i, povlačeći mu glavu prema svojim usnama, prošaputa mu svoje prezime u uvo.

Kad je Mek otišao, Šan se skloni iza spomenika Tomasu Pirsonu i podiže suknju da pregleda zavijenu butinu. Gaza je bila čista i bela, bez ikakve mrlje krvi koja se po njoj širila, kako je Šan već bila zamislila. Preterano bujna mašta je, kao i uvek, radila.

Nesigurno ubode prstom mesto gde je operisana; bolelo ju je manje nego pre i bol se više nije širio, nije više bio mreža koja se širila kroz najskrivenije delove njenog tela.

"Izgleda da ste dosta godina sa sobom nosili mali deo Bosne", rekao joj je lekar, pogledavši snimke sa rendgena. Nije ga odmah razumela, pomislivši da je

u pitanju neka samozadovoljna, *o-tako-pronicljiva* dosetka koja se tiče njene veze sa prošlošću. Zapravo je želeo da kaže da je jedan kamen, zaronjen duboko u njeno meso dok joj je automobil vukao izmrcvareno telo skoro dvadeset metara kroz ulicu oštećenu prolaskom tenkova, nekako uspeo da ostane neopažen tokom kasnijih očajnih pokušaja da je zakrpe. Premoreni vojni hirurzi su joj spasili život, trudili se svim silama da joj spasu koleno, i na kraju morali da ga žrtvuju zbog čudovišnog otoka i infekcije. Nekako je, međutim, u svoj toj drami, ukopani komadić šljunka previđen, i sve ove godine je proveo krčeći sebi put do površine centimetar po centimetar ili, što je verovatnije, milimetar po milimetar.

"To nije moguće", rekla je Šan.

No, njeno ubeđenje da je osmo čudo sveta nežno je pokopala medicinska statistika. Slučajevi u kojima su strana tela putovala kroz ljudsko telo zabeleženi su i pre, uveravao ju je lekar, još u vreme renesanse; sa istorijske tačke gledišta, desilo se to mnogo puta.

Šan je stajala na vrhu stepeništa ka crkvi milujući komadić šljunka u džepu i pitajući se da li je Magnus, koji je trčao onoliko brzo koliko su mu odelo i krute crne cipele dozvoljavale, već stigao do stanice. Pitala se koliko će godina proći i koliko toga će on morati da prođe, pre nego što ga vreme steše u pravog čoveka za nju! Zatim se podseti da će on verovatno do tada već naći neku drugu za sebe. Kamenčić u njenom džepu bio je gladak kao da ga je njeno meso godinama sisalo kao karamelu, nadajući se da će ga svariti. Preterano bujna mašta je ponovo bila na delu.

Kako je čudno bilo što stoji iznad uspavane luke koja je ispod nje svetlucala, zaklonjena mnoštvom tipično engleskih krovova, dok joj na dlanu počiva delić kilometrima udaljene i ratom oštećene ulice na Balkanu. Razmišljala je o tome da ga baci niz stepenice, samo da bi videla koliko dugo bi mogla da ga prati pogledom, pre nego što nepovratno postane deo britanske zemlje. No, ipak joj se više sviđala prvobitna zamisao o tome da ga odnese kod zlatara da joj od njega napravi privezak. Lepo bi izgledao na srebrnom lančiću; sveta Hilda će morati na tome da joj oprost.

Stigla je do opatije baš kad su poslednji posetioци za taj dan počeli da odlaze. Američki turisti koji su se zaputili kući sažaljivo su je pogledali dok je išla prema ruševinama; zapitala se zašto, a zatim shvatila da su verovatno mislili da je upravo stigla autobusom koji je kasnio i da joj sleduje samo pet minuta

razgledanja ruševina pre nego što je ljudi iz "Engleskog nasleđa" izbace.

Odšetala je do crkvene riznice i pronašla pravougaonik od kamena gde su se Bobi i Džemajma hvalili svojom sujevernom igrom okretanja. Blago ulegnuće u obliku ljudskog tela koje se ocrtavalo na kamenu stvarno jeste bilo veoma primamljivo, čak i uprkos tome što je njegova jednostavna siva spoljašnjost bila ukaljana rečima "JA SAM BIO OVDE" napisanim žutim flomasterom. Sutra će, sa pobožnom prilležnošću, ove reči sigurno biti obrisane.

Šan pogleda oko sebe da bi se uverila da su svi turisti otišli, a zatim pažljivo prebaci ravnotežu na jednu nogu i, duboko udahnuvši, poče da se vrti. Namera joj je bila da se okrene trideset četiri puta, ali trenutno stanje tela ju je pobedilo, pa se žestoko ošamutila posle samo deset. Dok su joj se nebo i zemlja okretali pred očima, legla je u udubljenje u kamenu, postavljajući glavu i ramena na prava mesta. Činilo joj se da su se kule i stubovi opatije čitavu večnost pomerali po ledini Istočnog grebena, kao da su ogromni kameni brodovi, a zatim konačno uploviše u nepomičnost. Tamo gore na lukovima, žena duh ne samo da nije skočila, nego se uopšte nije ni pojavila.

Šan iznenađeno uzdahnu kad joj nešto hrapavo, vlažno i prilično odvratno dodirnu obraz; Hadrijan ju je lizao. Otvorila je usta da ga prekori, ali joj njegovo besmisleno ime zastade u grlu.

"Mislim da ću te nazvati Haš", reče ona, podižući se malčice na laktove.

"Haš", složi se on, gurkajući je da se dignu na noge.

ZAHVALNICA

Ova knjiga postoji zato što me je Kit Vilson, umetnik koji je tokom leta 2000. godine boravio i radio u opatiji Vitbi, pozvao da dođem tamo i napišem priču inspirisanu arheološkim iskopavanjem koje je vršila organizacija "*Englesko nasleđe*". Zahvaljujem mu se za to, kao i za obilaske u koje je vodio Evu i mene kad smo bili u Vitbiju.

Mnogo ljudi je bilo veoma velikodušno što se vremena i stručnosti tiče i savetovalo me oko detalja i činjenica. Greške koje nisu ispravljene su stoga moja i samo moja mučna krivica, i ne bi zbog njih trebalo kriviti "*Englesko nasleđe*", Ket Bakston (arheologa), Stivena i Pem Alen (konzervatore papira), Karlu Grejam, Kolina Menlava niti "*Književno i filozofsko udruženje*" u Vitbiju. Takođe bih želeo da odam priznanje dragocenom radu oca Rolanda Konelija i istoričara Endrua Vajta. Kao i uvek, Eva Joren je bila tu sa svojim mudrim savetima i dobrim idejama.

Nijedna životinja nije povređena niti primorana na saradnju tokom pisanja ove knjige.

Mišel Fejber februar, 2001.

BELEŠKA O PISCU

Mišel Fejber (Michel Faber, 1960), škotski romanopisac i pripovedač holandskog porekla. Njegove pripovetke su uvrštene u mnoge antologije savremene proze na engleskom jeziku, dobio je niz značajnih književnih nagrada, a za kratko vreme njegove najznačajnije knjige su prevedene i na srpski jezik (knjiga priča *Mora pasti malo kiše*, 2004; romani *Ispod kože*, 2003-, i *Grimizne i bele latice*, 2005.)

Za prvu zbirku priča *Mora pasti malo kiše* (*Some Rain Must Fall*; 1998) dobio je nagradu Saltajer za najbolje debitantsko ostvarenje u toj godini. Roman *Ispod kože* (*Under the Skin*; 2000), bio je u najužem izboru za nagradu Vitbred, i preveden je na 28 svetskih jezika. Ova originalna i jezovita drama, mešavina trilera, naučne fantastike i društvene satire u kojoj je sabijena podvojenost egzistencije savremenog čoveka, od strane kritike je proglašena *Životinjskom farmom* dvadeset i prvog veka. 2002. objavio je romane *Grimizne i bele latice* (*The Crimson Petal and the White*), i *Hor Konsort* (*The Courage Consort*).

Roman *199 stepenika* (*The Hundred and NinetyNine Steps*; 1999), pisan je delom istorijski triler, a delom ljubavna priča sa elementima gotike i horora, potvrđuje Fejbera kao pisaca istančanog senzibiliteta i percepcije stvarnosti.